

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА ІТАЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

До захисту допустити:

Зав. кафедри ІФ

Трифонова Г. В. _____

«__» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота

за освітнім ступенем «Магістр» на тему:

**«Особливості перекладу діалектної лексики на матеріалі фільму
«Ciao, Professore» Ліни Вертмюллер»**

Студентки факультету іноземних мов
освітньо-професійної програми «Філологія.
Переклад (італійська)»
освітнього ступеня «Магістр»
Федотової Олександри Євгенівни
Науковий керівник: Грачова А. В.,
кандидат філологічних наук, старший
викладач кафедри італійської філології
Маріупольського державного університету
Рецензент: Сидоренко О. М., кандидат
філологічних наук, доцент, завідувач
кафедри мовних та гуманітарних дисциплін
№ 3 Донецького національного медичного
університету

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«__» _____ 20__ р.

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА ІТАЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Освітній ступінь «Магістр»

Освітньо-професійна програма «Філологія. Переклад (італійська)»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

к. н. соц. ком., доцент

Трифорова Г. В. _____

«___» _____ 2020 р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Федотової Олександрії Євгенівни

1. Тема роботи «Особливості перекладу діалектної лексики на матеріалі фільму «Ciao, Professore» Ліни Вертмюллер»

керівник роботи – Грачова Аліна Вадимівна, кандидат філологічних наук

затверджені наказом Маріупольського державного університету від «28» лютого 2020 року № 210

2. Строк подання студентом роботи 10 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет)

Мета дослідження полягає у розробленні найбільш оптимальних механізмів адекватного відображення неаполітанських діалектних лінгвістичних одиниць різнорідними засобами української мови у ході творчого опрацювання фільму «Io speriamo che me la cavo» («Ciao, Professore»).

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- 1) визначити сутність неаполітанського діалекту як культурно-лінгвістичного феномену;
- 2) з'ясувати фонетичні, граматичні та лексичні особливості неаполітанського діалекту та його передачу на письмі;
- 3) надати оцінку ключовим відмінностям кіноперекладу та виявити механізми якісного відтворення діалектної лексики;
- 4) виконати переклад тексту фільму «Io speriamo che me la cavo» та здійснити поглиблений аналіз тих сцен, в яких зафіксовано неаполітанський діалект;
- 5) визначити ключові принципи неаполітансько-українського перекладу.

Об'єктом дослідження є неаполітанський діалект, представлений в тексті фільму Ліни Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo» («Ciao, Professore»).

Предметом дослідження є базові особливості відтворення фонетичної, граматичної і лексично-семантичної специфіки неаполітанського діалекту, репрезентованому у відповідному кінематографічному джерелі.

4. Зміст роботи

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. НЕАПОЛІТАНСЬКИЙ ДІАЛЕКТ ЯК КУЛЬТУРНО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У КІНЕМАТОГРАФІ

1.1. Історія виникнення неаполітанського діалекту

1.2. Фонетичні, граматичні та лексичні диференційні ознаки неаполітанського діалекту

1.3. Фільм Ліни Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo» як виразний приклад використання неаполітанського діалекту

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАД ДІАЛЕКТІВ У КІНЕМАТОГРАФІ

2.1. Кінопереклад та його характерні риси

2.2. Ключові механізми перекладу діалектів

2.3. Принципи відтворення неаполітанського діалекту українською мовою, вживані під час перекладу фільму «Io speriamo che me la cavo»

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАД ТЕКСТУ ФІЛЬМА «IO SPERIAMO CHE ME LA CAVO» («CIAO, PROFESSORE») ТА ДЕТАЛІЗОВАНИЙ АНАЛІЗ СВОЄРІДНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Дата видачі завдання березень 2020

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літератури з питання. Систематизація й обробка матеріалу відповідно до теми «Особливості перекладу діалектної лексики	до 23.09.2020 р.	

	на матеріалі фільму «Ciao, Professore» Ліни Вертмюллер».		
2.	Написання вступу.	до 28.09.2020 р.	
3.	Систематизація теоретичного матеріалу та написання підрозділу 1.1. Історія виникнення неаполітанського діалекту.	до 02.10.2020 р.	
4.	Систематизація теоретичного матеріалу та написання підрозділу 1.2. Фонетичні, граматичні та лексичні диференційні ознаки неаполітанського діалекту.	до 08.10.2020 р.	
5.	Систематизація теоретичного матеріалу та написання підрозділу 1.3. Фільм Ліни Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo» як виразний приклад використання неаполітанського діалекту.	до 15.10.2020 р.	
6.	Групування теоретичного матеріалу та формулювання висновків до розділу 1 Неаполітанський діалект як культурно-лінгвістичний феномен та його застосування у кінематографі.	до 21.10.2020 р.	
7.	Написання підрозділу 2.1. Кінопереклад та його характерні риси.	до 23.10.2020 р.	
8.	Написання підрозділу 2.2. Ключові механізми перекладу діалектів.	до 29.10.2020 р.	
9.	Написання підрозділу 2.3. Принципи відтворення неаполітанського діалекту українською мовою, вживані під час перекладу фільму «Io speriamo che me la cavo».	до 04.11.2020 р.	
10.	Групування теоретичного й практичного матеріалу та формулювання висновків до розділу 2 Переклад діалектів у кінематографі.	до 10.11.2020 р.	
11.	Написання розділу 3 Переклад тексту фільма «Io speriamo che me la cavo» («Ciao,	до 21.11.2020 р.	

	professore») та деталізований аналіз своєрідності відтворення діалектної лексики. Формулювання висновків до нього.		
12.	Формулювання висновків й складання списку використаних джерел	до 23.11.2020 р.	
13.	Графічне оформлення кваліфікаційної роботи й подання на кафедрі	до 25.11.2020 р.	

Студент

Федотова О. Є.

Науковий керівник роботи

Грачова А. В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. НЕАПОЛІТАНСЬКИЙ ДІАЛЕКТ ЯК КУЛЬТУРНО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У КІНЕМАТОГРАФІ.....	12
1.1. Історія виникнення неаполітанського діалекту.....	12
1.2. Фонетичні, граматичні та лексичні диференційні ознаки неаполітанського діалекту.....	15
1.3. Фільм Ліни Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo» як виразний приклад використання неаполітанського діалекту.....	19
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАД ДІАЛЕКТІВ У КІНЕМАТОГРАФІ.....	23
2.1. Кінопереклад та його характерні риси.....	23
2.2. Ключові механізми перекладу діалектів.....	25
2.3. Принципи відтворення неаполітанського діалекту українською мовою, вживані під час перекладу фільму «Io speriamo che me la cavo».....	28
Висновки до розділу 2.....	31
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАД ТЕКСТУ ФІЛЬМУ «IO SPERIAMO CHE ME LA CAVO» («CIAO, PROFESSORE») ТА ДЕТАЛІЗОВАНИЙ АНАЛІЗ СВОЄРІДНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ.....	32
Висновки до розділу 3.....	81
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

ВСТУП

Робота перекладача з давніх часів полягає у максимально повноцінній передачі іноземних текстів на іншу мову, тому найоптимальнішим рішенням під час перекладу завжди є пошук еквівалентної лексики та застосування різних перекладацьких трансформацій. Проте іноді оригінал мовлення відхиляється від загальних лінгвістичних норм, і головною причиною таких відмінностей серед груп носіїв мов є існування територіальних діалектів. У сучасному перекладознавстві досі існує потреба у кваліфікованому розробленні єдиного комплексного підходу до параметрів якісного відтворення діалектної лексики іншими мовами. Це зумовлено розбіжностями в точках зору різних дослідників та перекладознавців. Одні категорично відхиляють можливість перекладу діалектної лексики (В. Комісаров), тоді як інші (А. Борисенко, Г. Денисова, І. Струк, Д. Ліхова, А. Берман, Л. Кліффорд) висувають різноманітні механізми роботи з мовними аномаліями (наприклад, прийом екзотикації, створення штучних діалектів, стратегія лексикалізації тощо). Проте всі вони дотримуються думки, що переклад – це не лише механічна праця, а й творча майстерність перекладача, і саме тому діалекти є одним із генераторів розвитку професійних навичок та впровадження інноваційних підходів в перекладознавстві.

Італія – це єдина європейська країна, що налічує понад 300 регіональних говорів. Італійські діалекти визнані частиною її культурної спадщини, серед яких сьогодні окремої популярності набуває південний «наполетано». Наразі неаполітанський діалект характеризується очевидною розповсюдженістю у повсякденному житті і в різних сферах мистецтва, тому його вивчення та адаптація українською мовою відкриває доступ до нових матеріалів, що дають можливість дізнатися про історичне минуле мови, оцінити та зрозуміти особливості національного розвитку Італії та італійської мови в давні роки та сьогодні, познайомитися з культурою та традиціями італійців. Також завжди залишається актуальною тема відносин та

непорозумінь між північчю та півднем Італії, і неаполітанський діалект відіграє особливу роль в цьому питанні, бо на ньому розмовляє велика кількість жителів південної частини країни. Дослідництвом неаполітанського діалекту та його порівнянням із сучасною італійською мовою займалися Дж. Джакко, Н. де Блазі, К. Мерло, Е. Дувал, Ф. Монтуорі і згідно їхнім ствердженням, «наполетано» викликає труднощі у розумінні навіть у носіїв мови, а для іноземних фахівців робота над його передачею полягає не тільки у грамотному застосуванні власних перекладацьких прийомів і стратегій, але й в удосконаленні знань у сфері діалектології та безпосередньому заглибленні до побутового життя мешканців певної географічної території. Маємо також підкреслити, що принципи відтворення неаполітанського діалекту недостатньо висвітлені у вітчизняному перекладознавстві, і попри очевидну значущість наукових здобутків окреслених спеціалістів, залишаються певні аспекти, які потребують більш поглибленого вивчення. Це і зумовлює **актуальність**.

Об'єктом дослідження є неаполітанський діалект, представлений в тексті фільму Ліни Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo» («Ciao, Professore»).

Предметом дослідження є базові особливості відтворення фонетичної, граматичної і лексично-семантичної специфіки неаполітанського діалекту, репрезентованому у відповідному кінематографічному джерелі.

Мета дослідження полягає у розробленні найбільш оптимальних механізмів адекватного відображення неаполітанських діалектних лінгвістичних одиниць різнорідними засобами української мови у ході творчого опрацювання фільму «Io speriamo che me la cavo» («Ciao, Professore»).

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- 1) визначити сутність неаполітанського діалекту як культурно-лінгвістичного феномену;

- 2) з'ясувати фонетичні, граматичні та лексичні особливості неаполітанського діалекту та його передачу на письмі;
- 3) надати оцінку ключовим відмінностям кіноперекладу та виявити механізми якісного відтворення діалектної лексики;
- 4) виконати переклад тексту фільму «Io speriamo che me la cavo» та здійснити поглиблений аналіз тих сцен, в яких зафіксовано неаполітанський діалект;
- 5) визначити ключові принципи неаполітансько-українського перекладу.

Матеріалом дослідження обрано художній фільм «Io speriamo che me la cavo» («Ciao, Professore»), в якому персонажі переважно оперують неаполітанським діалектом у спілкуванні. В окресленій кінематографічній роботі яскраво продемонстровано природу мовленнєвих відмінностей між стандартною італійською мовою та південним діалектом, а також віддзеркалено комунікативні проблеми людей, які мешкають на одній території. Варто підкреслити, що в аналізованому фільмі підіймаються важливі культурно-соціальні проблеми італійського життя у 90-х роках ХХ сторіччя, що визначає наукову важливість цієї картини не лише у лінгвістичному інтерпретаційному плані, але й у ракурсі окреслених у фільмі соціальних позицій.

Методи дослідження зумовлені загальною метою та конкретними завданнями роботи. Зокрема, *метод вивчення та узагальнення* використано у процесі ознайомлення із поняттями діалекту, перекладу, кіноперекладу, історичними та науково-теоретичними фактами; *аналітичний метод* застосовано в процесі здійснення деталізованого аналізу тексту неаполітансько-українського перекладу. *Синтетичний метод, методи спостереження, порівняння та класифікації* були використані під час роботи над виокремленням характерних рис неаполітанського діалекту, головних тактик кіноперекладу та відтворення діалектизмів, а також в опрацюванні матеріалу дослідження.

Наукова новизна цієї кваліфікаційної роботи полягає в розробленні власних принципів відтворення неаполітанського діалекту на українську мову, на базі яких було вперше виконано переклад українською кінокартини Л. Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo».

Практичне значення полягає в тому, що отримані результати й узагальнення можуть бути використані в практиці аналізу та виконання перекладів діалектів (переважно неаполітанського), кіноперекладів та у викладанні курсів з перекладознавства та діалектології. Перекладений текст фільму матиме застосування для створення українських аудіодоріжок окресленої кінематографічної роботи, а зазначені фонетичні, граматичні та лексичні особливості неаполітанського діалекту, в свою чергу, – для письмової передачі мови його носіїв.

Апробація результатів роботи. Основні результати кваліфікаційної роботи доповідалися автором на науково-практичних конференціях та круглих столах: *міжнародних*: «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» (МДУ, м. Маріуполь, 30 вересня 2020 р.), «Італійська культура в становленні європейської цивілізації» (МДУ, м. Маріуполь, 21 жовтня 2020 р.); *місцевих*: «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» (МДУ, м. Маріуполь, 30 вересня 2019 р.).

Публікації. Результати магістерського дослідження опубліковано у вигляді 3 тез:

1) Федотова О. Є. Peculiarities of romanesco dialect and its usage in modern Italy / *Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій*: збірник матеріалів засідання круглого столу / за заг. ред. М. С. Смирнової. Маріуполь: МДУ, 2019. С. 8-11.

2) Федотова О. Є. Особливості перекладу діалектної лексики на матеріалі фільму «Ciao, Professore» Ліни Вертмюллер / *Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій*: збірник

матеріалів IV міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. М. С. Смирнової. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 156-159.

3) Федотова О. Є. Il ruolo del dialetto napoletano nel cinema italiano (sulla base del film «Io speriamo che me la cavo» diretto da Lina Wertmüller) / *Італійська культура в становленні європейської цивілізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Маріуполь, 21 жовтня 2020 р.)* / за заг. ред. Г. В. Трифонової. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 127-130.

РОЗДІЛ 1. НЕАПОЛІТАНСЬКИЙ ДІАЛЕКТ ЯК КУЛЬТУРНО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У КІНЕМАТОГРАФІ

1.1. Історія виникнення неаполітанського діалекту

Італія знаходиться в особливому лінгвістичному положенні відносно інших європейських країн, бо в ній завжди співіснували й активно взаємодіяли мова та діалект. Згідно із класифікацією італійського лінгвіста К. Мерло, в основу якої покладено принцип диференціації фонетичних елементів, діалекти окресленого геопростору поділяються на наступні провідні групи: північні (у свою чергу поділені на галло-італійські та венеціанські); тосканські із субстратом етруського діалекту; центрально-південні (вони включають до себе італійський та умбро-санітський субстрати). Окремо К. Мерло увиразнює сардинські, ладинські й корсиканські діалекти, а також південні говори, серед яких найпоширенішими є сицилійський, калабрійський, апулійський та неаполітанський діалекти [56]. Саме у науковому розгляді процесу історичного розвитку та специфіки функціонування неаполітанського говору полягає першочергове завдання нашого дослідження.

Е. Дувал у своїй статті про походження та народження «наполетано» зауважує, що «історія неаполітанського діалекту достатньо складна: точна дата його появи відноситься до 1442 року, проте письмові свідчення про цю говірку існували вже у 960 році у положеннях відомого «Placito di Capua», першого документу написаного італійською, в якому згадувалося про народну мову регіону Кампанія [39]». Неаполь був найбільшим містом Великої Греції – історичної області, що включала до себе південь сучасного Апеннінського півострова та острів Сицилію. Протягом багатьох років тут не відмовлялися від використання дорійської грецької мови, але після захоплення Римом на території Неаполя починає домінувати розмовна

латина: вона набуває активного вжитку з-поміж усіх верств населення того часу (від військовослужбовців до торговців, від колоністів до керівників, тощо). Таким чином, в епоху Раннього Середньовіччя тут зароджується народна латина, яка пізніше піддається планомірному лексичному впливу таких народів як нормани, каталонці, іспанці та інші нації, що панували у партенопійській столиці. Поступово формується місцева говірка, і вже у XIII сторіччі мер одного з містечок провінції Барі М. Спінеллі публікує перший прозовий текст неаполітанською, відомий під назвою «*Diurnali*», який містить у собі хронологію найважливіших подій Сицилійського королівства в XI сторіччі. Відтак, варто зауважити, що неаполітанський діалект з'являється на світ одним із перших на Апеннінському півострові і представляє «пізню народну розмовну мову» романського регіону.

Більш ніж одне сторіччя «наполетано» виконував роль формальної мови Неаполітанського королівства. У 1442 році, відповідно до декрету Альфонсо I, аналізований діалект замінив латину в офіційних документах та на зборах суду, що сигналізувало про істотні зміни у статусі неаполітанського говору. Однак, в результаті відведення тосканському діалекту ролі літературної мови, неаполітанська говірка втратила свої домінуючі позиції. У другій половині XV сторіччя було опубліковано збірник «*Raccolta aragonese*», в якому флорентійський діалект інтерпретовано як модель вищої мови, що призвело до практичного зникнення «наполетано» майже з усіх сфер діяльності.

Кінець кризи для партенопійської говірки настав аж у 1634 році, коли Д. Базіле опублікував збірку «*Lo cunto de li cunti*», що налічувала 50 байок, написаних неаполітанською мовою. Майже три сторіччя потому завдяки італійському історику та філософу Б. Кроче ці літературні праці були перекладено італійською, аби передати світу «найдавнішу, найбагатшу та найартистичнішу з усіх збірок народних байок [51]». Окрім Дж. Базіле, основи літературного та художнього майбутнього неаполітанського діалекту заклав сучасний неаполітанський поет Дж. Ч. Кортезе. Він є автором

героїчно-комічного твору «Vaiasseide», написаного розмовною мовою, характерною для найнижчих верств суспільства.

Порушуючи питання лексичного багатства неаполітанського діалекту В. Оліва, автор «Grammatica della lingua napoletana» (1728) зауважив у своїй науковій праці: «Розмовний стиль Неаполя має так багато слів та виразів, що якби хтось хотів скласти з них словник, я не знаю, чи зміг би він його завершити [42]». І попри первісну відсутність систематичних знань та підручників для вивчення «наполетано», традиція його вживання добре укорінилася на теренах Італії.

У статті про «Мову та діалект в сучасній Італії» С. В. Логіш надає соціологічні дані останніх років й акцентує увагу на тому, що «здатність діалектів до «виживання» можна пояснити психолінгвістичними причинами, пов'язаними із національним менталітетом: для молоді розмовляти на діалекті – це один зі шляхів підкреслення своєї приналежності до певної групи, в той час як для старших поколінь його використання – це свого роду прояв патріотизму, зв'язок з історичним корінням і традиціями різних кутків Італії [16]». Фахівець висловлює думку щодо природньої здібності діалектів змінюватися або втрачати свої найпомітніші характеристики, позбавлятися архаїзмів і поглинати лексику італійської мови, внаслідок чого вони зближуються між собою та стають більш зрозумілими для інших частин населення. При цьому імовірною є перспектива поступового зникнення діалектів через сильний вплив загальнонаціональної мови, але тенденція поширення говорів може розвинути і цілком протилежним напрямком. Саме через скорочення кількості сфер використання діалектів статистично простежено зростання інтересу до національних говірок та їхнього захисту. Діалекти утворюють відокремлену малодосліджену мовну нішу, яка схильна до трансформації, навіть до зміни свого соціально-лінгвістичного статусу, тому серед середніх та вищих прошарків суспільства виникають громадські організації, комітети, відкриваються університетські кафедри, які безпосередньо займаються науковим дослідженням діалектології.

Неаполітанський діалект є безперечним взірцем активного вживання неолатинської місцевої говірки у південній частині Італії. «Наполетано» та його різнорідними лінгвістичними варіантами (залежно від географічного походження) застосовують у комунікації мешканці таких регіонів, як Кампанія, Базиликата, північна Калабрія, Абруццо, Молізе, Апулія і південний Лаціо. Але на своєму сучасному етапі розвитку неаполітанський діалект виконує не лише розмовну функцію: він відіграє значну роль у культурі країни. Так «наполетано» є «мовленнєвою базою» художніх творів, пісень, фільмів, драматичних робіт, публіцистичних видань тощо. У 2014 році організація ЮНЕСКО надала йому звання однієї з культурних спадщин країни та офіційно визнала його самостійність і національну цінність. Це експресивний та метафоричний діалект, який служить самостійною пам'яткою регіону. Неаполітанські прислів'я і приказки вирізняються барвистістю і дотепністю, а через схильність корінного населення до емоційного спілкування «наполетано» іноді називають вульгарною говіркою малоосвічених людей. Тому з огляду на національно-лінгвістичну значущість окресленого говору наступним кроком у нашому дослідженні ми би хотіли вивчити фонетичну, лексичну та граматичну специфіку неаполітанського діалекту.

1.2. Фонетичні, граматичні та лексичні диференційні ознаки неаполітанського діалекту

Член Академії делла Круска Н. Де Блазі та лінгвіст Ф. Монтуорі у своєму інтерв'ю для онлайн-видання газети *Corriere del Mezzogiorno* зауважують, що сьогодні майже всі носії італійської мови вміють грамотно передавати її на письмі, і вважають, що ці правила тотожні з правилами орфографії діалектів [43]. Але кожен діалект, зокрема неаполітанський, враховуючи специфіку його історичного розвитку, фонетично, граматично та лексично відрізняється від загальнонаціональної італійської мови.

Згідно із науковою позицією автора «Schedario napoletano» Дж. Джакко, той, хто хоче якісно володіти неаполітанською мовою досі зіштовхується з багатьма лінгвістичними проблемами через відсутність конкретних знань щодо графічної правильності запису деяких голосних звуків, подвоєння приголосних, усічення артиклів та інших трансформацій різних частин мови [45, с. 2]. Дж. Джакко зазначає, що «велика кількість домінацій інших мов на неаполітанський діалект залишила за собою багато слідів, тому ця народна говірка характеризується чисельними незбіжностями, що перешкоджають кодифікації усної вимови на письмі [45, с. 4]». За його словам, автори художніх текстів, спеціалісти з граматики та лексикографи неаполітансько-італійських словників часто суперечать один одному, і до того ж майже ніхто із існуючих в цій галузі дослідників не бере до уваги еволюцію «наполетано», який сьогодні все більше підлаштовується під стандартну італійську мову.

Однак на базі проведених науковцем студій видається можливим виокремити базові фонетичні риси неаполітанського діалекту, що сприяють правильній передачі усного мовлення на письмі:

- 1) голосні ненаголошені звуки наприкінці слова дуже часто не вимовляються. У цьому випадку рекомендовано консультуватися зі словником неаполітанського діалекту, бо письмово таке опущення позначається не завжди;
- 2) кінцеві «о» або «а» частіше змінюються на «е» або взагалі не вимовляються та не пишуться;
- 3) «S» перед «t» відповідає італійському звуку [s] та українському [с] (наприклад, *stanza, strumento, storia*), в інших випадках у вимові вона наближається за звучанням до італійського звуку [ʃ] – українського [ш], проте на письмі завжди позначається однією і тією ж літерою «s»;
- 4) слова, що в італійській мові починаються зі складу «рі» на неаполітанському діалекті писатимуться через «ch», що відповідає звуку [k]. Наприклад, *piangere – chiagnere, più – cchiù, pino – chino*;

- 5) звук [й], що в італійських дифтонгах на письмі позначається літерою «і» (ia, io, ie) в неаполітанському змінюється на непритаманну стандартному алфавіту літеру «j»;
- 6) афереза (скорочення початку слова), що є характерною у неаполітанській вимові, письмово фіксується за допомогою апострофу: *'ammore – l'amore*, *'squista – acquista*, *'omm – l'uomo*. Така модифікація властива також артиклям аналізованого діалекту. Так «il», «la», «le» будуть записуватися як «'o», «'a», «'e», а «un» або «una» як «'n»;
- 7) італійські слова жіночого роду із закінченням «e» в неаполітанському закінчуються на «a» (*pelle – pella*, *morte – morta*);
- 8) слова жіночого роду у множині часто мають першу подвоєну приголосну: *le case – 'e ccase*, *le femmine – 'e ffemmene*;
- 9) «'n», який в італійській мав би значення прийменників «in, nel», поєднується із наступним словом та перед звуками [m], [p], [b] піддається асиміляції. Як наслідок маємо його письмове уподібнення до «'m»;
- 10) у словах чоловічого роду однини італійське «o» усередині або в кінці слова в неаполітанському діалекті змінюється на «u», а «e» на «i» (*napoletano – napulitano*);
- 11) подвоєна італійська «ss» в неаполітанському діалекті в великій кількості слів буде записуватися як «zz» (*posso – pozzo*);
- 12) звук [l] та [d] часто змінюється на [r] та так само позначається і на письмі (*semplice – semprice*, *dici – rici*);
- 13) український звук [кв], що в італійській відтворюється завдяки [qu], в неаполітанському діалекті змінюється на звук [k] та записується за допомогою «ch» або «c»: *quello – chello*, *qua – 'ca*;
- 14) часто прослідковується редукція поєднань приголосних «str», «gr»: *fenestra – fenesta*, *canestro – canisto*, *allegria – alleria*, *grosso – ruoss*.

Окрему увагу слід звернути на той факт, що неаполітанці мають схильність змінювати наголоси у словах, тому навіть із використанням італійських лексичних термінів їхній діалект все одно фонетично

відрізняється від стандартної мови та потребує ретельної слухової уваги у комунікативному процесі.

У контексті вивчення граматичної своєрідності «наполетано» необхідно наголосити на суттєвому впливі на нього іспанської мови (а саме її кастильського варіанту). Ознайомившись зі статтею неаполітанського дослідника Р. Бракале, вважаємо доцільним виокремити наступні фундаментальні особливості граматики неаполітанського діалекту:

1) поширеним є вживання дієслова «stare» замість «essere», що властиве іспанській мові: *stongo assettato – sono seduto, stanno malati – sono ammalati, tu staje surato – tu sei sudato*;

2) замість дієслова «avere» в значенні «мати» використовується іспанське відповідне «tenere»: *non tien' niente a fa – non ha niente da fare, teng' trent'anni – ho trent'anni, tengono i termosifoni – hanno i termosifoni*;

3) в реченнях перед прямим об'єктом додається прийменник «а»: *bbiato a tte! – beato te!, salútame a ssoreta – salutami la sorella, aggiu visto a frateto – ho visto il fratello*;

4) ще однією граматичною відзнакою цього діалекту є чергування допоміжних дієслів «essere» та «avere» у складних граматичних часах через вплив іспанської мови, де в ролі допоміжного дієслова використовується лише «àber» (avere): *i' so' gghjuto / i' aggio juto – io sono andato, chille so' vvenuti / ànno venuto cu mmico – essi sono venuti con me* [31].

І насамкінець перейдемо до розгляду диференціації неаполітанської лексики за трьома видами, запропонованими Дж. Джакко:

1) італьянізовані лексичні одиниці, які вже первісно не мають суттєвих відмінностей із їхніми аналогами в стандартній італійській мові через їх спільне латинське походження;

2) лексичні одиниці, що «виживають», переважно італьянізуючись у своїй формі, але все одно зберігаючи деяку відмінність;

3) лексичні одиниці, що дуже відрізняються від італійської і потребують пояснення (перекладу) для іншої частини населення;

4) лексика, що більше не вживається через суспільну некоректність (наприклад, античні жаргонізми) [45, с. 2].

Також варто наголосити на відмінному (порівняно зі стандартною італійською) принципі використання ввічливої форми: замість займенника жіночого роду третьої особи однини *Lei* (Ви) у «наполетано» застосовують займенник другої особи множини *Voì*.

Як раніше було зазначено, неаполітанський діалект характеризується експресивністю та метафоричністю. Він є джерелом стійких словосполучень, побутового мовлення та лайливих виразів, які формують його окрему лінгвістичну відзнаку. Все це спричинило впровадженню «наполетано» в різні сфери мистецтва, зокрема кінематографу, де він віддзеркалював мову та соціальні потреби простих людей.

Художній фільм Ліни Вертмюллер «*Io speriamo che me la cavo*» є вдалим прикладом використання в кіно аналізованого діалекту, тому звідси ми пропонуємо точніше обґрунтувати його вибір як матеріалу цього дослідження.

1.3. Фільм Ліни Вертмюллер «*Io speriamo che me la cavo*» як виразний приклад використання неаполітанського діалекту

У ХХ сторіччі кінематограф без сумнівів був одним із найважливіших засобів у процесі італіанізації: масове видовище, яке через телебачення чинило глибокий вплив на лінгвістичну поведінку італійців. Слова з екрану стали істотним компонентом різних варіантів сучасної італійської мови: художньої, розмовної, регіональної, жаргонної тощо. Після Другої світової війни завдяки кіно особливо змінилося становище регіональних різновидів – діалектів, які з появою неореалізму стали не тільки характерною рисою місцевого кіновиробництва, але також і засобом передачі теперішніх реалій життя людей. Вже на поч. 1970-х років президент Академії делла Круска Дж. Девото зауважив, що «людина за натурою не мономовна, а, як мінімум,

двомовна [...] Поділу між публічною і приватною мовою прекрасно відповідало б поєднання мови та діалекту [35, с. 53]».

Роль такого об'єднувача стало однією із функцій італійського кінематографа, який показував Італію з її мультіетнічної та мультіформальної сторони. Фільм, у свою чергу, набув значення інструменту, що сприяв критичному мисленню та порушував такі важливі теми, як безробіття, бідність, безграмотність, міський занепад та безчинства мафії. З розвитком та набуттям популярності комедійного жанру діалекти вийшли на перший план, як живий мовний прояв дійсного характеру італійців та їхньої регіональної історії. Д. Палателла стверджує, що «велика заслуга у розвитку кінематографічної сфери того часу належить народженню неаполітанської комедії, яка вочевидь спирається на діалект, на якому по сьогодні розмовляють на партенопійській території [52]».

Комедія Ліни Вертмюлер «Io speriamo che me la cavo» вийшла у прокат у кінозалах Італії 9 жовтня 1992 року та стала одним із символів кін. ХХ сторіччя. Ця кінокартина слугує наявним прикладом передачі лексичних та регіональних відмінностей у кіно завдяки використанню в ній неаполітанського діалекту. Аналізована кінематографічна праця є екранізацією однойменної книги М. Д'Орта, вчителя і письменника, який опублікував шістдесят творів, написаних дітьми начальної школи містечка Арцано (яке у фільмі перетворюється на Корцано).

У вступі до своєї книги автор пише, що «упорядковані або безладні, сумні, жартівливі і навіть полемічні» твори учнів хоч і безграмотні, але сповнені виразності та життєвості, тому варті суспільної уваги [38, с. 1]. За мотивами дитячих творів стрічка Л. Вертмюллер розповідає історію вчителя з півночі Італії на ім'я Марко Тулліо Спереллі, якого через бюрократичну помилку переводять до школи Де Амічіс, що знаходиться у південній провінції Неаполя. Вже з самого початку вчитель стикається із різними труднощами. Його учні – це мікро-простір, наповнений різними соціальними проблемами, а інтеграція у місцеве середовище протікає з численними

перешкодами: мовленнєвими (більша частина персонажів розмовляє на неаполітанському діалекті), соціальними (кримінал, що супроводжує майже усі сфери повсякденного життя містечка) та робочими (погане керування колективом, некомпетентність директорки школи, неввічливість учнів та складне фінансове становище їхніх родин). Але, незважаючи на усі окреслені фактори, вчителю Спереллі вдається пристосуватися до нової атмосфери, побудувати міцні шанобливі стосунки з учнями, знайти шлях до їхнього серця та налагодити ситуацію у класі.

У фільмі усі персонажі, окрім вчителя, переважно спілкуються на неаполітанському діалекті, тому у багатьох сценах зображені ситуації, в яких головний персонаж у своєму спілкуванні з іншими намагається зрозуміти значення вживаних термінів або виразів, при цьому діти починають пошуки відповідних еквівалентів у стандартній мові, а деякі з героїв самостійно перекладають свої репліки з «наполетано» італійською.

Сценарій стрічки наповнено діалектними виразами, що увійшли у вокабуляр багатьох глядачів із різних регіонів Італії. «Sgarrupato», «spiringuacchi sui muri», «e che faccimm'» та особливо цілком безграмотна остання репліка «іо speriamo che me la cavo», співзвучна назві фільму, запам'яталися мешканцям усього півострова, що призвело до розповсюдження та визнання неаполітанського діалекту. Тому можна стверджувати, що зазначений фільм дійсно є виразною репрезентацією особливостей неаполітанської говірки та її відмінностей від стандартної італійської мови, що є підставою для його використання як джерела матеріалу для нашого перекладацького дослідження.

Висновки до розділу 1

Неаполітанський діалект – це суміш італійської мови та мов скандинавських і європейських народів, що в різні історичні періоди панували на території Неаполітанського королівства. Через перевагу в Італії тосканського діалекту «наполетано» не досяг успіху у розвитку як повноцінної мови, але зміг зберегти свою лінгвістичну ідентичність та отримати звання культурного спадку країни. В процесі виконання аналізу характерних рис окресленого діалекту, ми ознайомилися з його фонетичною (усічення або заміна кінцевих голосних, подвоєння приголосних на початку слова, асиміляція звуків [s], [n], [p] тощо), граматичною (запозичення з іспанської мови активного вживання дієслів «stare», «tenere» замість «essere», «avere», чергування допоміжних дієслів, доповнення прямого об'єкту прийменником) та лексичною (оперування італьянізованими та цілковито унікальними неаполітанськими лексичними одиницями, наявність вульгарної та лайливої лексики, вигуків, відмінний принцип використання ввічливої форми) специфікою та можемо зробити підсумок, що неаполітанський діалект має значення унікального культурно-лінгвістичного феномену. Сьогодні він виконує роль інструменту передачі простої мови мешканців Кампанії та сусідніх регіонів не лише у повсякденному використанні, але й в мистецтві, зокрема в кінематографічному мистецтві (яскравим прикладом передачі лексичних та регіональних відмінностей у кіно завдяки використанню в ньому неаполітанського діалекту нам слугує художній фільм Л. Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo (Ciao, Professore)»), де аналізований діалект отримав функцію об'єднувача публічної та народної мови, демонструючи соціальну, політичну, культурну та лінгвістичну різноманітність життя італійців.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАД ДІАЛЕКТІВ У КІНЕМАТОГРАФІ

2.1 Кінопереклад та його характерні риси

Процес еволюції кінематографічного мистецтва характеризується незначною тривалістю, при цьому кіно вже встигло стати невід'ємним елементом сучасного світу та провідником до потреб суспільства. Кінематограф привертає увагу науковців різних сфер (у тому числі, лінгвістичної) та відкриває спектр питань, пов'язаних із кіноперекладом, як об'єктом міжкультурної комунікації. Фільм є складною системою подання знань, яка, окрім тексту, містить екстралінгвістичні елементи, необхідні для розуміння сенсу (жести, міміка, дії персонажів, оточуюче середовище). Ю. Лотманом фільм інтерпретовано як ряд комплексних повідомлень, що складаються із кіноодиниць, тобто знаків, що будують кіномову [17]. За словами перекладознавця, «сутність кіномистецтва полягає у синтезі двох типів розповіді – образотворчої та словесної, а художній фільм вибудовується на основі різних кодів, причому усі вони обумовлюють один одного [...] Увесь механізм зіставлень та відмінностей, що пов'язує кінообрази у розповідь, можна охарактеризувати відповідно до граматики кінематографа. Разом з тим, у кіно є і лексика – кадри з людьми та предметами стають знаками цих людей та предметів, і виконують функцію лексичних одиниць [17]». Звідси робимо висновок, що переклад фільму неодмінно пов'язаний із певними мовними труднощами, які безпосередньо відображуються на ступені еквівалентності та адекватності перекладу оригіналу.

Допоміжним засобом для виконання кіноперекладу виступають типові методи для перекладу художньої літератури, бо будь-який фільм, як і письмовий твір, має відправника (режисер, автор сценарію та актори), одержувача (глядач) та канал передачі. При цьому, як і в мовній системі, у фільмі виділяють найменшу значущу одиницю – кадр, а для трактування

цілого епізоду або послідовності епізодів у кіноперекладознавство було запозичено лінгвістичний термін «синтагма». Проте на відміну від художніх творів, фільми заздалегідь передбачають більш «вільні» форми перекладу. Це пов'язано з необхідністю дотримуватися синхронності вимови нововідтворених реплік поверх оригіналу. Для цього найбільш часто перекладачі користуються прийомом синтаксичного уподібнення. Тобто через необхідність адаптації українського тексту під італійську артикуляцію потрібно перетворити, а іноді в деякій мірі «зіпсувати» оригінал. Відсутність в українській мові артиклів є перевагою кіноперекладу з італійської мови, бо це вже значно скорочує вихідні репліки. Але окрім цього можна також запобігати опущенням незначних слів або фрагментів тексту, замінам частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку, ідейним трансформаціям та додаванням.

З точки зору Г. Денисової головна складність кіноперекладу полягає у здатностях перекладача грамотно адаптувати текст фільму до іншомовної культури, яка є осередком відрізних соціальних цінностей та уявлень [9, с. 155]. Спираючись на цю думку можна встановити, що проблема перекладу фільмів полягає не лише в адекватності передачі його структурних фрагментів, але й в розкритті національного колориту через мову персонажів, наміри режисера та сценариста, що зумовлює постійне заглиблення в культурний бекграунд кінотексту.

Останнім пунктом зауважимо, що в сучасному кіномистецтві дуже популярною стає тенденція до стрімкого використання вульгаризмів, сленгу та нецензурної лексики. На думку В. Малик та Е. Белько, це відбувається тому, що «сама кінопродукція орієнтується на певну вікову групу глядачів, більша частина яких це молодь у віці від 14 до 35 років, якій притаманна своя власна мова, сформована тією ж самою телепродукцією та кіно [18]». Таким чином при перекладі не рекомендується уникати лайливої лексики, бо вона як і загальноживані терміни складає частину вокабуляру персонажів, має

змістове навантаження та тим самим сприяє успішному кінцевому результату перекладацької діяльності.

2.2. Ключові механізми перекладу діалектів

Як свідчать дані статистики 2000 року, подані у статті С. Логіша, діалектальною лексикою щодня оперують 12,6 мільйонів людей, тобто приблизно чверть населення країни. Інші 28,3 % від загальної кількості розмовляють на суміші компонентів діалекту та італійської мови. Лінгвіст наголошує на тому, що загальнонаціональна мова використовується в усіх сферах соціального та приватного життя, особливо серед молодих поколінь, але водночас 6% населення говорить переважно або виключно на діалекті у родині, з близькими, друзями і з незнайомими людьми [16].

Такі показники безперечно свідчать про актуальність роботи із діалектами в перекладознавстві, тому передусім окреслимо поняття діалекту, як мовленнєвого феномену. Згідно перекладознавчому словнику «це різновид (варіант) мови, який використовує обмежена кількість людей, тісно пов'язаних територіальною та професійною спільністю, і перебуваючих у постійному та безпосередньому мовленнєвому контакті [15]». У свою чергу, Л. Кліффорд кваліфікує діалект як явище, що формується під впливом історії та лінгвістичних процесів, і володіє особливими конотаціями, характерними одній культурі та цілком відсутніми в іншій [34, с. 117]». Тому при перекладі діалектів перекладач не рідко зіштовхується зі складнощами, викликаними зближенням культур.

Проблеми виникають через те, що діалектна лексика є цілком протилежною мові перекладу. Тому дослідники вважають, що діалекти не можна визнавати еквівалентними та передавати їх механічно. Існують різні думки стосовно ключових перекладацьких схем, які відіграють важливу роль у процесі адекватного відтворення діалектизмів. Зокрема, рекомендовано застосовувати стандартизацію (загальний переклад без вдавання до

стилістичних змін), а також створення власного штучного діалекту. На думку деяких вчених, передбачена повна неможливість перекладу діалекту або навпаки повна необхідність відтворення усієї мовно-забарвленної лексики у тексті перекладу.

Проблематика аномалій діалектної мови входила до сфери наукових інтересів І. В. Струк, яка у своїй статті «Особливості передачі в перекладі діалектизмів» умовно розділяє їх на спорадичні (випадкові) та смислові. Спорадичні аномалії зустрічаються у творі кілька разів і часто не несуть ніякого інформаційного або смислового навантаження, тому частіш за все і не викликають великих ускладнень у роботі перекладача. У цьому випадку зазвичай використовують стратегію стандартизації, замінюючи слова оригіналу загальними універсаліями мови перекладу. Смислові аномалії, у свою чергу, використовуються автором у створенні індивідуальної характеристики персонажів: їх територіальної приналежності, соціального класу, освіти, внутрішнього світу [24]. Тоді діалект посідає ключове місце у творі, як і у випадку із об'єктом нашого дослідження, і викликає необхідність відтворення іноземною мовою для збереження смислу твору. Для передачі діалектальної лексики характерно використовувати місцеві говірки, просторіччя, сленг, а також звертатися до мов із однієї генеалогічної групи. Але, згідно із науковою позицією різних фахівців, реалізація перекладів діалекту унеможливлена без творчого втручання перекладача та його проникнення до сутності виконуваної перекладацької роботи.

Варто звернути увагу на рекомендації А. Бермана щодо застосування у ході відтворення діалектної мови екзотикації, а саме, заміни діалектизму за допомогою слів іншої іноземної мови. В рамках цього підходу дослідник виокремлює два шляхи екзотикації діалекта: перший полягає у заміні діалекту мови оригіналу місцевим діалектом, а другий – у повному перенесенні лексичних рис діалекту у мову перекладу [29, с. 286]. Оперування останнім перекладацьким прийомом передбачає перенесення фахівцем лексичних рис оригіналу за допомогою письмових знаків мови

перекладу або створення штучного діалекту. За концепцією А. Бермана, власне так і створюється ефект перенесення реалій іноземної культури, втім інша сучасна перекладачка А. Л. Борисенко робить наступний акцент: «Необхідно пам'ятати, що естетичні критерії перекладу постійно змінюються. Не в тому річ, що переклад ставить перед нами занадто важке питання, а в тому, що відповідь кожен раз буде різною [3, с. 265]». Ми погоджуємося із такою пропозицією, оскільки дослідники перекладу минулих поколінь мали тенденцію наполягати на принциповій відсутності можливості передачі діалектизмів, тоді як у сучасному перекладознавстві все частіше висуваються нестандартні теорії, успішно зреалізовані на практиці.

І. В. Струк зазначає, що «існує ще один важливий фактор, який повинен врахувати перекладач, і це – природність». За твердженням дослідниці, потрібно «спочатку розкодувати мотиви автора та що саме той хотів донести шляхом використання діалекту, а потім обрати найбільш доцільну тактику перекладу для реалістичної та адекватної інтерпретації в рамках цільової мови [24]».

Незмінною залишається цінність загальних перекладацьких трансформацій, запропонованих різними перекладознавцями, серед яких Г. А. Абраменко та В. Н. Комісаров. Зокрема, при відтворенні діалектів доцільно вдаватися до заміни (лексикалізації, конкретизації, генералізації), антонімічного або синонімічного перекладу, перестановок, додавань, вилучень, транслітерації, прийому стилізації або компенсації. Два останні прийоми вважаються одними із фундаментальних при передачі діалектної лексики. В. І. Троїцький інтерпретує стилізацію, як «свідоме і цілеспрямоване проведення художником характерних особливостей розмовного стилю, властивих будь-якій суспільно-політичній або етнографічній групі, або літературного стилю письменника будь-якої течії, що займає певну суспільну і естетичну позицію [26, с. 164]». Користуючись тактикою стилізації, перекладачі найчастіше переносять в цільову мову фонетичні особливості діалектів. Щодо прийому компенсації Д. Ліхова

підкреслює, що «він виручає перекладача в тому випадку, коли будь-яке явище не може саме по собі бути передано мовою перекладу, коли певні мовні особливості оригінального тексту не мають відповідностей в мові [15]». Цю стратегію можна використовувати при передачі гумору, каламбурів, гри слів, відтінків значень тощо. Окремого виділення потребують семантична (коли для повноти сенсу змінюється фрагмент, що не піддається перекладу) і стилістична (необхідна для перекладу безеквівалентної лексики) типи компенсації, що дозволяють передати реалії іншої країни, ідентична передача яких неможлива у мові перекладу.

Підсумовуючи, наголошуємо, що діалекти підлягають якісному відтворенню іншою мовою. Тому, керуючись зібраною теоретичною інформацією щодо механізмів перекладу кінофільмів та діалектальної лексики ми переходимо до стрижневого завдання нашої кваліфікаційної роботи – визначення принципів передачі неаполітанського діалекту на українську мову, які ми вжили під час роботи з перекладом фільму «Io speriamo che me la cavo».

2.3. Принципи відтворення неаполітанського діалекту українською мовою, вживані під час перекладу фільму «Io speriamo che me la cavo»

Після вивчення інформації щодо характерних рис неаполітанського діалекту, його становлення як культурно-лінгвістичного феномену, особливостей кіноперекладу та існуючих механізмів передачі діалектної лексики на іншу мову, ми хочемо запропонувати наступні принципи відтворення неаполітанського діалекту у роботі з перекладом фільму Ліни Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo»:

- 1) для перекладу діалектизмів за основу були взяті терміни з місцевих українських діалектів (закарпатського, галицького та говірки Одещини), а також білоруська мова, як спосіб передачі фонетичних відмінностей між неаполітанським діалектом та стандартною італійською;

- 2) також при перекладі діалектизмів були вжиті українські просторіччя, сленг та зменшено-пестлива лексика;
- 3) при перекладі стандартної італійської мови ми використовували літературний варіант української;
- 4) для перекладу вигуків були застосовані українські еквіваленти та прийом заміни іншими частинами мови;
- 5) для передачі вульгарної або лайливої лексики, яка є одним із ключових компонентів об'єкту дослідження, ми дотримувалися стратегії лексикалізації або еквівалентного перекладу зі значним пом'якшенням ступеня непристойності. Деякі епізоди фільму не були перекладені саме через неможливість дотримання цензури у кваліфікаційній роботі;
- 6) щоб відтворити різницю між ввічливими формами звернення *Lei* та *Voi*, які українською перекладаються однаково – «Ви», ми прибігли до наступного правила, сформульованого українським мовознавцем О. Авраменко: «з великої літери «Ви» пишеться лише за шанобливого звертання до однієї особи, і не будь-де, а тільки у ділових документах або вітальних листівках, запрошеннях чи ділових листах [2]». Тому при перекладі *Lei* (вживається на Півночі Італії та є загальнонаціональним варіантом) «Ви» було написано з великої літери, а *Voi* (вживається переважно на Півдні) – з маленької. Таку різницю можна передати в мові перекладу лише письмово. Але як альтернативний варіант відтворення цієї культурної реалії ми також можемо запропонувати вживання української архаїчної форми «Вони»;
- 7) різниця у наголосах при письмовому перекладі передавалась двома способами: за допомогою додавання пояснення та графічно – з написанням наголошеної голосної з великої літери;
- 8) було збережено використану синтаксично некоректну будову речень для передачі закладених автором ідей, проілюстрованих у мовленні дитячих персонажів;

- 9) при звертаннях у репліках героїв, які говорять на неаполітанському діалекті просліджується усічення останньої голосної літери. Для передачі цієї ознаки вжито помилкову заміну кличного відмінку називним;
- 10) власні назви та імена перекладено за допомогою транслітерації;
- 11) в одному фрагменті оригінального тексту фільму було вжито слова іспанської мови, які було вирішено перекласти російською через спорідненість мов (італійська – іспанська, українська – російська);
- 12) у випадку неможливості відтворення лексичної відмінності та гри слів в одній із синтагм фільму вжито дослівний переклад, навіть якщо він повністю не передає культурних відзнак. Проте зміст та загальну ідею автора було збережено;
- 13) в одноразово зустріненому в тексті фільму випадку відсутності еквіваленту в українській мові через культурні відмінності двох країн ми графічно відтворили термін літерами мови перекладу та додали пояснення його значення;
- 14) при перекладі як неаполітанського діалекту, так й італійської мови використовувалися такі перекладацькі трансформації, як заміни частин мови, поширення речень, додавання, перестановки, вилучення, прийом стилізації та компенсації.

Висновки до розділу 2

Під час опрацювання науково-теоретичної інформації з перекладу кінематографічних праць у другому розділі ми визначили, що фільм часто порівнюють із художнім твором, бо в його структурі є сценарій – текст, який також може виступати об’єктом досліджень у перекладознавстві. Нашим ключовим завданням було надати оцінку стрижневим відмінностям кіноперекладу, який окрім мови оперує екстралінгвістичними елементами (міміка, жести, музичний супровід, акторська гра, оточуюче середовище) і як наслідок ми можемо виокремити наступні особливості: дотримання артикуляційної синхронності, використання пропусків та заміन фрагментів тексту фільму, ідейні трансформації, додавання, необхідність перекладу сленгів, вульгарної та нецензурної лексики. До того ж, як і в кожному літературному творі, у фільмі може бути присутня мовленнєво-зabarвлена лексика, а саме діалекти, що викликають ряд питань щодо їхнього відтворення іншими мовами. Підсумовуючи вивчені особливості перекладу мовних аномалій варто зазначити, що сучасне перекладознавство не відмовляється від адаптації зарубіжних фільмів з використанням діалектизмів, але адекватність та якість проведеної роботи цілком залежить від обраних перекладачем стратегій (наприклад, компенсації, стилізації, лексикалізації, генералізації, екзотикації тощо), його вмінь трансформувати реалії одних країн під традиції та культуру інших та здатності правильно сприймати авторські ідеї кінотексту. Завдяки детальному вивченню особливостей кіноперекладу та перекладу діалектної лексики в цій частині нашого дослідження ми змогли розробити та запропонувати принципи відтворення неаполітанського діалекту на українську мову для подальшого виконання перекладацької роботи з текстом фільму «Io speriamo che me la cavo» Л. Вертмюллер.

**РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАД ТЕКСТУ ФІЛЬМУ «IO SPERIAMO CHE ME LA
CAVO» («CIAO, PROFESSORE») ТА ДЕТАЛІЗОВАНИЙ АНАЛІЗ
СВОЄІДНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ**

Текст фільму в оригіналі	Переклад
<p>Bambino: Ué, ma che tien' a gurdà?</p> <p>Professore: Che classe fai?</p> <p>Bambino: La terza.</p> <p>Professore: Vai alla De Amìcis, no?</p> <p>Bambino: Ma quale De Amìcis, alla De Àmicis.</p> <p>Professore: Beh, veramente si dice De Amìcis.</p> <p>Bambino: Sì, De Amìcis.</p> <p>Professore: Ehi, che cos'hai lì all'orecchio?</p> <p>Bambino: Uffaaa, ma non tien' niente a fa?</p>	<p>Агей, чого вилупився?</p> <p>В якому ти класі?</p> <p>В третьому.</p> <p>Ти навчаєшся в Де Амічіс, так?</p> <p>Ага, тільки наголос не на і, а на а!</p> <p>Ну, насправді правильно ставити наголос саме на і.</p> <p>Айно, на і.</p> <p>Слухай, що це в тебе в усі?</p> <p>Тьху, та вам що, заняцца нічим?</p>
<p>При перекладі цього фрагменту було вжито додавання пояснення фонетичних особливостей зміни наголосу, використання просторічних виразів та білоруської мови для передачі діалектної лексики на мову перекладу. Вигуки були перекладені за допомогою українських (агей, ну, тьху) та заміною на дієслово в наказовому способі (слухай). Також для підтримки різниці між культурами, було використано місцевий закарпатський діалект при перекладі частки.</p>	
<p>Vincenzino: Mi dispiace ma la cioccolata non ci sta.</p> <p>Bambina: E che ci sta?</p> <p>Vincenzino: Ci sta crema, pistacchio,</p>	<p>Мені жаль, але шоколадного немає.</p> <p>А яке є?</p> <p>Є вершкове, фісташкове, полуничне,</p>

<p>fragola, caffè, menta e limone.</p> <p>Professore: Scusi, mi fa un cappuccino, per favore?</p> <p>Vincenzino: Momento, c'è gente.</p> <p>Bambina: Io voglio 'a cioccolata.</p> <p>Vincenzino: Aspè, mo vediamo se ce ne sta n'ato poco.</p> <p>Professore: Oh porca miseria! Vieni fuori! Edmondo de Amicis, terza B?</p> <p>Vincenzino: Sì.</p> <p>Professore: Così tu saresti un mio allievo?</p> <p>Vincenzino: Io? Io non sono 'e nisciun.</p> <p>Professore: E allora, se sei più contento, io sono il tuo maestro.</p> <p>Vincenzino: Ah, quello nuovo.</p> <p>Professore: Sì. Ma hai anche tu l'orecchino?</p> <p>Vincenzino: Eh.</p> <p>Professore: Scusami, ma non è un po' da bambina?</p> <p>Vincenzino: Al destro. A sinistra è da 'omm!</p> <p>Professore: Ah, da 'omm. Vincenzino perché non me lo racconti tu com'è Corzano?</p> <p>Vincenzino: E comm'è Corzano? Nun na verite? 'E strade sono tutte sfravecate, i palazzi fracidi e terremotati. Ci sta solo</p>	<p>м'ятне, лимонне та зі смаком кави.</p> <p>Вибачте, зробіть мені один капучино, будь ласка?</p> <p>Хвилинку, тут люди.</p> <p>Я хочу шоколадне.</p> <p>Пачакай, адразу подивимось чи є яшче трохи.</p> <p>Ох, щоб тобі трясця! Виліжай! Едмондо де Амічіс, третій Б?</p> <p>Так.</p> <p>Так ти, повинно бути, один з моїх учнів?</p> <p>Я? Я нічийний!</p> <p>Добре, якщо тобі так більше сподобається, я твій вчитель.</p> <p>А, той що новий.</p> <p>Так. І в тебе також сережка?</p> <p>Байно.</p> <p>Вибач, але це якось по-дівчачому, ні?</p> <p>У правому. Зліва – це по-мужицьки!</p> <p>Ах, по-мужицьки. Вінченціно, чому б тобі не розповісти мені про Корцано?</p> <p>А шо Корцано? Ви його самі не бачыце? Вулиці вшиток покоцані, будівлі вільгі і всі після землетрусів.</p>
--	---

<p>monnezza e siringhe di drograti. Quando viene la domenica sapete parimo che rice? «Ma che cazzo ci facciamo in questo paese di merda? Annamocene perlomeno a Napoli». Così ci vestiamo e ce ne andiamo a Napoli, ma quando torniamo stiamo un'altra volta a Corzano. Ah, e verite chelli là? Sono tutti i banditi, quelli si credono che Corzano è tutta loro, allora io gli dico: «Ma tenite vella voi sta città china e munnezza». Ono? O sapite n'ata cosa? Parlando 'e munnezza statv accuort' che Tommasina prima di venire a scola si butta nel bidone della monnezza, poi ven' a scola e s'ammischia i pirucchi.</p> <p>Professore: Pirucchi?</p> <p>Vincenzino: Eh, i prucch', i pirucch'.</p> <p>Professore: I pidocchi?</p> <p>Vincenzino: Eh.</p>	<p>Туйка тільки помиї і шприці наркоманів. Коли настає неділя, знаєте що говорє мій апо? «Якого біса ми робимо в цьому гидотному містечку? Погнали хоча б до Неаполя». І ми вдягаємося і їдемо до Неаполя, але пак ми повертаємося, то ми знову в Корцано. А, і бачыце отєх там? Вони всі бандити, і вважають, що весь Корцано належить їм. Ось я їм і кажу, щоб забирали це пропаше та помийне місто. Правильно? Вадь знаєте яшче одну штуку? Говорячи про помиї, будьте уважлівы, що Томмазіна перед уроками, капається в сміттевому відрі, потім приходить до школи і до нас від неї чіпляються блошиці.</p> <p>Блошиці?</p> <p>Ну, блохі, блошиці?</p> <p>Воші?</p> <p>Егеж.</p>
---	--

При перекладі цього фрагменту було вжито зміну частин мови (іменник на прикметник), використання просторічних виразів, закарпатського діалекту та білоруської мови для передачі діалектної лексики на мову перекладу. Для передачі лексичної різниці між термінами італійської мови та неаполітанського діалекту були використані синоніми. Лайливі вирази було адаптовано під українські. Було збережено граматично-некоректний

синтаксис та побудову речень для передачі відмінностей від стандартної італійської мови.	
<p>Professore: Eh... Signora? Signora scusi ma quella è la mia valigia. Signora, ma guardi che Lei si sbaglia, ma questa è proprio la mia, la mia...</p> <p>Ludovico Mazzullo: Maestro Sperelli, sono la famiglia Mazzullo. Quelle sono persone di casa, ve le abbiamo mandate noi. Frigida, Checchina, jamm' portate la valigia al maestro.</p> <p>Zia Esterina: Eh sì, sì.</p> <p>Ludovico Mazzullo: Eh sì, 'o portone qua sott'.</p>	<p>Гей, сеньйора? Сеньйора, вибачте, але це моя валіза. Сеньйора, почекайте, Ви помилилися, це моя, моя...</p> <p>Вчитель Спереллі, ми родина Маццупло. То наші домашні, це ми їх до вас направили. Фріджіда, Чеккіна, нумо, віднесіть валізу до кімнати вчителя.</p> <p>Так, так.</p> <p>Так, двері туйкива знизу.</p>
При перекладі цього фрагменту було вжито просторіччя та терміни закарпатського діалекту для перекладу неаполітанського. Вигуки було перекладено за допомогою українських (гей) або опущено.	
<p>Professore: Eh, il panorama di qua è stupendo.</p> <p>Ludovico Mazzullo: 'A cammera è accogliente, eh?</p> <p>Professore: Marò bellissima, guardi.</p> <p>Ludovico Mazzullo: Se c'è qualcosa che non va, eh... hai messo lo specchietto brav'. Noi siamo a disposizione.</p> <p>Professore: Guardi, una piccola modifica per cortesia. Mi potreste spostare la scrivania in modo da far prendere la luce frontalmente. Vi do una mano.</p>	<p>Вид звідси, авжеж, надзвичайний.</p> <p>Кімната зручна, не?</p> <p>Ідеальна!</p> <p>Якщо щось не так, о.. ти повісила дзеркальце, молодця. Ми до ваших послуг.</p> <p>Дивіться, одна маленька зміна, будьте так ласкаві. Ви могли б пересунути письмовий стіл так, щоб на нього падало світло. Я вам</p>

<p>Ludovico Mazzullo: Chichi, ven' accà. Spostiamo la scrivania in modo che la luce viene frontalmente, com' ha ditto 'o professore. Attenzione. Attenta là, attenzione.</p> <p>Professore: Ecco, ecco fatto. Mi spiace, è un po' pesante.</p> <p>Chichi: 'O liett'? Chill' è ruosso.</p> <p>Ludovico Mazzullo: 'O liett' 'o spostammo alloc'.</p> <p>Chichi: E 'a libreria?</p> <p>Ludovico Mazzullo: Se 'o liett' 'o spostammo loco, la libreria 'a spostamm accà.</p> <p>Chichi: E se 'o liett' accà e i per'?</p> <p>Professore: I per'?</p> <p>Ludovico Mazzullo: No, ehm... i piedi! Voi siete nu poc' (gesto delle corna con la mano)</p> <p>Professore: Guardi che la bambina capisce... Guardi io sono divorziato da molti anni ormai, quindi... Ma Lei come... come ha fatto a saperlo?</p> <p>Ludovico Mazzullo: Che cosa?</p> <p>Professore: Di mia moglie che è scappata con il dentista?</p> <p>Ludovico Mazzullo: Oh Gesù! Non mi</p>	<p>допоможу.</p> <p>Кікі, пой сюда. Пересунемо письменний стіл так, щоб на нього падало світло, як сказав професор. Обережно. Будь уважна, обережно.</p> <p>Ось так, ось так, готово. Вибачте, трохи важкий.</p> <p>А канапа? Отета цяжкая.</p> <p>Канапу передвінем отуда.</p> <p>А бібліотеку?</p> <p>Якщо канапу ми передвінем отуда, то бібліотеку передвінем сюда.</p> <p>Так якщо канапу сюда, то як з лабами?</p> <p>Лабами?</p> <p>З ногами! Ви трошкі... (робить рукою жест у виді рогів)</p> <p>Дівчинка зрозуміє... Я розлучений вже багато років. Але як Ви... як Ви зрозуміли?</p> <p>Що зрозумів?</p> <p>Що моя дружина збігла від мене зі стоматологом?</p> <p>Боронь Боже! Я би собі ніколи не</p>
--	--

sarei mai permesso, no, io...	ДОЗВОЛИВ, ні, я...
Professore: Ah Lei non lo... non lo...	А Ви цього не... Ви не...
Ludovico Mazzullo: Io non intendevo chest' cà, no, intendevo chest' cà. Siete superstizioso?	Я не це мав на увазі, ні, я мав на увазі інше. Ви марновірний?
Professore: Ah, no no no. Assolutamente.	А, ні, ні, ні. Взагалі ні.
Ludovico Mazzullo: A Napoli, accà, se uno sta con i piedi verso la porta significa che è pronto a...	В Неаполі, туйка, якщо ко лежить ногами до дверей, означає, що він готовий до...
Chichi: Po tauto.	Гроба.
Ludovico Mazzullo: 'O tauto è la cassa da morto.	Гроб – це труна.
Professore: Ah ecco, sono usi e costumi che non conosco ancora perfettamente.	А, ось як, це звичаї, які я досі не дуже добре знаю.
Zia Esterina: Michè ma hai portato la mozzarella?	Міке, а ти привіз моццареллу?
Professore: Non ho capito cosa mi ha detto.	Я не зрозумів, що вона має на увазі.
Ludovico Mazzullo: È zia Esterina. In salute sta benissimo, è soltanto che ogni tanto c'ha qualche piccola nebbia.	Це тітка Естеріна. Зі здоров'ям в неї все чудово, але іноді в неї невеличкі помутніння.
Professore: Beh, piccola insomma...	Ну, хоча б невеличкі...
Ludovico Mazzullo: Zi Esteri, non è Michele.	Тітонька Естері, це не Мікель.
Zia Esterina: Come non è Michele? Michè che gli devi portare alla tua mogliettina?	Як це не Мікель? Міке, що ти повинен привезти своїй дружиночці?
Ludovico Mazzullo: 'A muzzarell'.	Моццареллу.
Professore: 'A muzzarell'.	Моццареллу.

<p>Zia Esterina: Bravo, bravo, la mozzarella. Non ti devi scordà, eh?</p> <p>Ludovico Mazzullo: Sempe sta sceneggiata, eh, zì Esteri? Michele è muorto, so 15 anni che è schiattato. Michele è muorto. To vuò mett' en capo sio o no?</p> <p>Professore: Ah, Corzano...</p>	<p>Молодець, молодець, моццареллу. Дивись не забудь!</p> <p>Постійно ось цей спектакль, а, тітонька Естері? Мікель помер, вже 15 років як він подубнув. Мікель помер. Ти можеш це собі убгати в голову чи ні?</p> <p>Ах, Корцано...</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський та галицький діалект, а також білоруська та російська мови. Також вжиті такі трансформації, як додавання, генералізація, опущення та зміна частин мови (іменник на прислівник), зміна однини на множину. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Щоб не втратити сенс деяких сцен було додано та перекладено пояснення дій персонажів, а саме жест, який в різних регіонах Італії інтерпретують також по-різному, через що виникають непорозуміння між учасниками розмови.</p>	
<p>Professore: Scusate ragazzi, dov'è la direttrice?</p> <p>Bidello: Maestro Sperelli, l'aspettavamo, entrate. Quella è la direttrice, non per cattiva volontà, mica è assenteismo, ha da fare... ten' a che fa. Sta in politica, il marito è assessore. Firmate qua, firmate qua. Ja, amm bell'.</p> <p>Professore: Ma questo che cos'è scusi?</p> <p>Bidello: Questo significa che voi oggi</p>	<p>Вибачте, діти, де знаходиться кабінет директора?</p> <p>Вчитель Спереллі, ми Вас чекали, проходите. Це кабінет директора, айбо не по своїй волі, це зовсім не неявка на роботу, в неї справи.. є чим заняцца. Вона в політиці, чоловік працює засідателем. Підпишіть тут і підпишіть ще тут, давайте, смялей.</p> <p>Але що це таке, вибачте?</p> <p>Це означає, що Ви сьогодні прибули,</p>

<p>siete arrivato, pigliat' servizio e tutt'e cos'. Firmate.</p> <p>Professore: Ma secondo Lei dovrei firmare un foglio di carta in bianco?</p> <p>Bidello: No, no, io dopo questo lo compilo, ma con calma. Uè, se non vi fidate, non firmate. Ma che me ne fott' a me.</p> <p>Professore: Senta, mi faccia avere un registro di classe.</p> <p>Bidello: Certo e come no, immediatamente, subito. Se lo trovo. Non lo trovo.</p> <p>Professore: Va bene, ho capito tutto eh?! Mi porti in classe per favore.</p> <p>Bidello: Oh, oh! E che caratteraccio ten' 'o professore. Guardate che tipo, guardate.</p> <p>Professore: Andiamo!</p> <p>Bidello: Cos' e pazz'. E chesta è 'a terza B.</p> <p>Ragazzi: Buongiorno signor maestro.</p> <p>Professore: Buongiorno. Ma qui non c'è nessuno, scusi.</p> <p>Bidello: 'O sapevino che arrivava 'o maestro nuovo, 'o sapevino o no?</p> <p>R: E come no?</p> <p>Professore: Scusami, ma quanti siete in questa classe?</p>	<p>підхопили обов'язки і всяке таке. Підписуйте.</p> <p>Тобто на Вашу думку, я повинен підписати чистий лист паперу?</p> <p>Ні, ні, я потім його заповню, спокійно. Ну, якщо Ви не довіряєте, не підписуйте. Мене це домак не парить.</p> <p>Слухайте, Ви мені дасте класний журнал?</p> <p>Звісно, як же не дати, зараз, сію секунду. Якщо я його знайду. Ні, не знайду.</p> <p>Добре, я все зрозумів. Проведіть мене до класу, будь ласка.</p> <p>О, і що за характерець в цього професора! Подивіться, що за тип, подивіться.</p> <p>Пішли!</p> <p>Божевільний якийсь. Ось цей третій Б.</p> <p>Добрідень, вчитель!</p> <p>Добрідень. Вибачте, але тут нікого немає.</p> <p>Вони були в курсі, що приїздить новий вчитель, були чи ні?</p> <p>Звісно були!</p> <p>Вибач, а скільки вас в цьому класі?</p>
--	--

<p>Rosinella: Una quattordicina, sedicina.</p> <p>Professore: Quattordicina, sedicina... Come ti chiami tu?</p> <p>Rosinella: Rosinella. E voi come vi chiamate?</p> <p>Professore: Io, Marco Tullio. Marco Tullio Sperelli. Ma mi scusi, a questo punto chi ha la responsabilità di far venire i bambini a scuola?</p> <p>Bidello: Ah!</p> <p>Professore: Ah beh, Lei certo, ovviamente... Va beh, ho capito, va. Oh! Voi rimanete qui e non vi muovete dalla classe. Andiamo!</p> <p>Bidello: I che bell' tip'!</p>	<p>Шось близька п'ятнадцяти, шістнадцяти.</p> <p>Шось близька п'ятнадцяти, шістнадцяти... Як тебе зовуть?</p> <p>Росінелла. А ви як себе звете?</p> <p>Мене Марко Тулліо. Марко Тулліо Спереллі. Вибачте, але щодо цього моменту, хто відповідний за те, щоб діти приходили до школи?</p> <p>Хтозна!</p> <p>Хтозна, ну, Ви взагалі-то, це очевидно. Ладно, я все зрозумів. Ви залишайтеся тут і не виходьте з класу. Пішли!</p> <p>Що за типчик!</p>
<p>При перекладі цього фрагменту було вжито зміну частин мови (дієслово на прикметник) додавання та поширення речень, використання майбутнього часу замість теперішнього. Для передачі діалектної лексики на мову перекладу використовувалися просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Будову речень було збережено для передачі різниці між мовою та діалектом. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі.</p>	
<p>Rosinella: Addò vai?!</p> <p>Nicola: 'A briosc'!</p> <p>Rosinella: Eh accussì te fai ancora chù grass.</p> <p>Nicola: Marò, Rosinella quanto scassambrella.</p>	<p>Куда йдеш?</p> <p>За бріошью.</p> <p>А, щоб ото ще жирніше стати.</p> <p>Госпади, Росінелла, яка же ти доставуча.</p>

Professore: Ma arrivare a cercare ad uno ad uno i ragazzi... E Lei viene con me.	Треба йти і шукати дітей одного за одним... І Ви підете зі мною!
Bidello: Io?	Я?
Professore: Sì, mi accompagna, andiamo.	Так, складете мені компанію, пішли.
Nicola: Don Mimì dove andate, la mia briosc'?	Дон Мімі, куди ви йдете, моя бріюшь?
Professore: Non dovevi stare in classe?	Ти же повинен був залишатися в класі.
Nicola: Sì, certo però è l'ora della briosc'.	Так, звісно, але зараз час для бріюши.
Bidello: Poverino come faccio? Io devo pensare ai uagliuni. Vieni con me, andiamo.	Бідолашний, як мені бути? Я повинен думати про вучанів. Йдемо зі мною, пішли.
Professore: Ah perché, Lei vende anche brioche?	Ах, Ви ще й бріюши продаєте?
Bidello: E pecchè, non le posso vendere? Quello per esempio 'o uaglione la mattina è abituato a prendersi la brioche. Io devo pensà agli scolari. Io ho da fare, non mi fate perdere tempo maestro Sperelli. Io qui ho un posto di responsabilità. Io teng' che fa!	А що таке, я їх не можу продавати? Цей вучань, наприклад, зранку звик кушати бріюшь. Я повинен думати про шкільників. В мене є справи, не змушуйте мене втрачати час, вчитель Спереллі. В мене тут відповідальна посада. Мені є чим заняцца!
Professore: Mi scusi, mi scusi, ma quella è una bidella?	Вибачте, вибачте, ось там, то нянька?
Bidello: Sì signore, ma quella bidella è mia moglie.	Так, сіньор, але та нянька – моя дружина.
Professore: E ten' che fa...	І їй є чим заняцца...
Bidello: E certo che ten' a che fà!	Звісно їй є чим заняцца!

<p>Professore: La direttrice ten' a che fa, lei ten' a che fa, la bidella lì ten' a che fa, i bambini a scuola tutti tengono a che fa e poi dicono che al Sud non si fa niente. Ma qui c'è un attività FRENETICA! EENN!</p> <p>Bidello: Ma chist' a chi vò sfotr'?</p>	<p>Директорці є чим заняцца, Вам є чим заняцца, няньці є чим заняцца, дітям в школі всім є чим заняцца, і потім кажуть, що на півдні нічого не роблять. А тут взагалі-то діяльність просто шалена! Несамовита!</p> <p>І кого він хоча надурити?</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект, а також білоруська та російська мови. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Також були використанні такі трансформації як опущення, зміна порядку слів, додавання. Вигуки перекладено за допомогою українських або заміни на інші частини мови. Один з виразів було навмисно записано з орфографічною помилкою, щоб зберегти різницю між діалектом та мовою («госпади» замість «господи»).</p>	
<p>Professore: Andiamo è ora di scuola!</p> <p>Vincenzino: Ma io non posso lasciare l'esercizio.</p> <p>Signore: Moana, nel suo libro, ha dato un voto a tutti gli uomini che sono stati con lei e uno dei voti più alti l'ha avuto proprio De Crescenzo.</p> <p>Professore: Sei Scorano Giuseppe?</p> <p>Giuseppe: Sì.</p> <p>Professore: Vieni con me.</p> <p>Giuseppe: Ma pecchè? Io non agg' fatt' nient'.</p> <p>Signore: Ma voi chi siete?</p> <p>Sindaco: Ma come vi permettete. E</p>	<p>Пішли, час вчитися!</p> <p>Айбо я не можу зухабити роботу.</p> <p>Моана, в своїй книжці, оцінила всіх чоловіків, що були з нею і одну з найвищих оцінок отримав саме Де Крешенцо.</p> <p>Ти Скорано Джузеппе?</p> <p>Так.</p> <p>Ходімо зі мною.</p> <p>Чого це? Я нічого не накоїв.</p> <p>Хто ви такий?</p> <p>Що ви собі дозволяєте. Цей хлопець</p>

<p>quello il ragazzo mi stava insaponando. Dove lo portate? Professore: Mai sentito parlare di scuola dell'obbligo, né di sfruttamento del lavoro minorile eh? Stati attenti che si mi state a fermà io vado direttamente dal sindaco. Giuseppe: Ma chill' è isso 'o sindaco... Sindaco: Un momento il signore ha perfettamente ragione, scusate. Io ero con gli occhi chiusi e non mi ero accorto che mi insaponava un minore. Francè, Francè ma che vergogna! Mi meravigl' e te che fai faticà 'e creatur'. Voi siete il nuovo maestro, quello del nord, vero? Professore: Eh... Sindaco: Io sono Antonio Ruoppolo, sindaco di Corzano.</p>	<p>збирався мене голити. Куди ви його забираєте? Чули колись про обов'язкову школу, або про експлуатацію труда неповнолітніх, м? Будьте уважні, бо якщо ви мене збираєтесь зупинити, я одразу піду до мера міста. Айбо вот ето і є мер. Хвилинку, сеньйор повністю має рацію, вибачте. В мене очі були зачинені і я не помітив, що мене голив неповнолітній. Франче, Франче, ганьба! Мене приголомшує, що ти запрягаєш малих. Ви новий вчитель, той що з півночі, так? Саме так. Я Антоніо Руопполо, мер Корцано.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект, а також калька з російської мови. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Вигуки було перекладено за допомогою українських або заміни на іншу підходячу за змістом репліку.</p>	
<p>Professore: Fermi, fermi! Vieni qui! Allora cominciamo subito. Tu in quel angolo lì, e tu in quell'angolo lì. Faccia al muro. Tu vai a posto. Guarda che ignobile caciara che avete fatto subito. Cosa stai facendo tu?</p>	<p>А ну стоп! Ходи сюди! Отже, починаємо одразу. Ти ось до цього кутка, а ти ось до того кутка. Лицем до стіни. Ти ходи на місце. Подивиться лише на цю нешляхетну лайку, яку ви влаштували. А ти що</p>

<p>Nicola: Sto mangiando.</p> <p>Professore: Ma sei appena finito di mangiare una brioche. Un'ora fa.</p> <p>Nicola: Questa è l'ora della seconda brioche.</p> <p>Professore: Ah, l'ora della seconda brioche. Metti subito a posto quella brioche! Non bisogna mai mangiare troppo, altrimenti si diventa come lui e come il maestro. Guarda le unghie, che schifo! Allora, regola due: bisogna venire in classe con le unghie pulite. Dunque, vediamo chi è che conosce questo signore alle mie spalle?</p> <p>Bambino: Questo signore mi sembra uno della età della piedra, no?</p> <p>Professore: Esatto!</p> <p>Bambino: Io vorrei vivere all'età della pietra per buttare ammazzate.</p> <p>Professore: Perché si buttavano ammazzate?</p> <p>Bambino: E come no? Appena si guardavano in mezzo alla strada, non si salutavano e pa pa pa 'mazzate!</p> <p>Vincenzino: A quei tempi in famiglia litigavano sempre ed erano tutti sporchi,</p>	<p>робиш?</p> <p>Я їм.</p> <p>Але ж ти тільки закінчив їсти бріош. Годину тому.</p> <p>Зараз час другої бріоші.</p> <p>Ах, час другої бріоші. Поклади зараз же на місце цю бріош! Не треба ніколи їсти так багато, інакше зробитеся як він або як вчитель. Подивись на нігті, яка гидота! Отже, правило друге: треба приходити до класу з чистими нігтями. Добре, подивимось, хто знає цього сеньйора позаду мене?</p> <p>Цей сеньйор здається мені одним з тих, хто жив в кам'яному віці, правильно?</p> <p>Саме так!</p> <p>Я би хотів жити в кам'яному віці, щоб роздавати помордасам.</p> <p>І чому роздавали помордасам?</p> <p>А як інакше? Тільки-но вони бачилися посеред вулиці, вони не здоровалися, а одразу ж пау-пау-пау, по морді!</p> <p>За тих часів у родині постійно сварилися і були всі брудними. Вони</p>
---	--

<p>non si lavavano, non si pettinavano, non si facevano la barba. Neppure le donne.</p> <p>Professore: Perché adesso le donne la barba se la fanno?</p> <p>Vincenzino: Eh, si depilano.</p> <p>Nicola: Un bambino appena nato già era un uomo primitivo.</p> <p>Rosinella: Non tenevano riscaldamento, non tenevano la televisione, non sapevano come passare il tempo e allora disegnavano spiringuacchi sui muri.</p> <p>Professore: Spiringuacchi?</p> <p>Rosellina: Eh, spiringuacchi sui muri.</p> <p>Professore: E cosa vuol dire?</p> <p>Rosellina: Scarabocchi, schifezze, patacchie.</p> <p>Professore: Ho capito, sono i graffiti preistorici.</p> <p>Tommasina: L'uomo ma con il tempo cominciava essere intelligente ma somigliava ancora le scimmie.</p> <p>Bambina: Quando finirono di assomigliare alle scimmie, diventarono gli egiziani.</p>	<p>не милися, не розчісувалися, не голили бороду. Навіть жінки.</p> <p>А зараз що жінки голять бороду?</p> <p>Ну, вони бриються.</p> <p>Дитина, яка тільки народилася, вже була примітивною людиною.</p> <p>Вони не мали опалення, не мали телевізора, не знали як проводити час і тому малювали каляки-маляки на стінах.</p> <p>Каляки-маляки?</p> <p>Ну да, каляки-маляки на стінах.</p> <p>І що це означає?</p> <p>Пісанини, гидоти, каракулі.</p> <p>Я зрозумів, це доісторичні малюнки.</p> <p>Людина з ходом часу починала ставати розумнішою, але походила все одно на мавп.</p> <p>Коли вони закінчили бути схожими на мавп, то стали єгиптянами.</p>
---	---

При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази та російська мова. Для передачі лексичної різниці між термінами італійської мови та неаполітанського діалекту були використані синоніми. Були проведені такі трансформації як заміна частини мови (дієслово в наказовому способі на вигук) та додавання займенників, які

в італійській мові опускаються.

Direttrice: Ma che dite, professor? Qua se non ci sta Mimì, il custode, con la carta igienica a strap', 10 piani di morbidezza, noi stavamo inguaiati. Il ministero non ci manda niente. Però voi avete perfettamente ragione, eh. E anche per i bambini avete fatto benissimo andando a prenderli sul lavoro.

Professore: Direttrice, non è che posso andarci tutte le mattine, no?

Direttrice: No, certo! Ma serve come un esempio, però, eh!

Professore: Speriamo.

Direttrice: Poi per quanto riguarda la carta igienica e il gesso, mo' stiliamo subito un bel esposto al ministero, ve lo firmo io. Anzi, è meglio lo firmate voi. Che tenete pure i santi in Paradiso, eh?

Professore: No, signora, scusi! Io veramente non capisco cosa sta dicendo.

Direttrice: Eh, professor, professor! Qua ci stavano perlomeno 500 maestri napoletani che si sarebbero fatto uccidere ammazzati per aver un posto alla De Amicis.

Professore: Signora, alla De Amicis,

Та що ви таке говорите, професор? Тут, якщо б не було Мімі, сторожа, зі шматками туалетного паперу 10 рівнів м'якості, ми би всі були у біді. Міністерство нічого нам не відправляє. Але ви повністю маєте рацію. І для дітей ви також гарно вчинили, коли ходили їх збирати з роботи.

Директорка, але я ж не можу цим займатися кожного ранку?

Звісно, що ні! Але для прикладу, тим не менш.

Сподіваюсь.

І потім, стосовно туалетного паперу та крейди, зараз жа начеркаємо гарненьку заяву до міністерства, і я вам її підпишу. Навіть краще, якщо її підпишете ви. Тим паче у вас авжеж є покровителі зверху, так?

Ні, сеньйора, вибачте. Я насправді не розумію, що Ви говорите.

Гей, професор, професор! Тут більш або менш 500 неаполітанських вчителів, які б один одного повбивали, щоб отримати місце в Де Амічіс.

Сеньйора, в Де Амічіс, як кажете Ви,

come dice Lei, io ci sono caduto solo per caso. Un errore burocratico, chiaro? La mia destinazione è Corsano, con la «esse», in Liguria, vicino a casa mia, capito?

Direttrice: Corzano, Corsano. Per una «esse», l'ho saputo, l'ho saputo, e va be'. Può dire che i santi in Paradiso quel giorno hanno preso un qui pro quo, ma sempre santi in paradiso sono.

Professore: Signora, questo non glielo permetto!

Direttrice: Calmatevi Sperell', non vi alterate. Siete diventato tutto rosso e che vi vultit' fa venì 'na mossa? E poi mi fate agitare pure a me, che proprio non mi posso agitare, eh. E che volete che ve lo faccio qua? Ah, ci mancava pure lui, ci mancava. Mio marito, el fecondador de Siviglia mi ha fatto fa' sei figli in 10 anni di matrimonio, più fecondatore di così...

Professore: Comunque, signora, tranquillizzi pure i miei colleghi di qui che vogliono prendere il mio posto. Io ho fatto domanda al ministero competente,

я потрапив зовсім випадково. Бюрократична помилка, ясно? Моє місце призначення – Корсано, через «с», в Лігурії, поруч з моїм домом, зрозуміло?

Корцано, Корсано. Через одну «с», я знала, я це знала, ну і добре. Можна сказати, що покровителі зверху в той день взяли хтось за когось, але вони все одно як були покровителями, так і залишаться.

Сеньйора, цього я Вам не дозволяю!

Заспокойтеся, Спереллі, не гарячкуйте. Ви весь почервоніли! Ви що хочете, щоб вас серденько шандарахнуло? І до того ж, ви і мене змушуєте нервуватися, а я взагалі-то не можу нервуватися. І що ви хочете, щоб я зробила тут для вас? Отжеш, не вистачало тільки його. Мій чоловік, Севильський плідотворець, змусив мене зробити йому 6 дітей за 10 років шлюбу, той ще плідотворець.

В будь-якому разі, сеньйора, заспокойте також і моїх тутешніх колег, що хочуть зайняти моє місце. Я надіслав запит у відповідальне

<p>quindi al massimo fra un mese o un mese e mezzo il caso sarà risolto. Io sarò felicemente su, a casa mia.</p> <p>Direttrice: Ah ecco voi felicemente. Allora, professor Sperelli, ma che ve la pigliate a fare. Voi siete in transito e che volete aggiustare tutti guai del Sud in qualche settimana? A cominciare dalla De Amicis.</p> <p>Professore: Mi scusi, almeno Lei non può dire De Amicis?</p> <p>Direttrice: De Amicis? E chi lo dice?</p> <p>Professore: Come chi lo dice? Io, tutti, da sempre.</p> <p>Direttrice: Ah, no, Sperelli, noi qua tutti quanti diciamo De Amicis. Eh, adeguatevi, professor. Mettetevi in sintonia, Voi qua volete cambiare troppe cose.</p>	<p>міністерство, тому максимум через місяць або півтори, цю проблему буде вирішено. І я щасливий відправляюсь нагору, до дому.</p> <p>Ах, ось як, ви щасливий. Отже, професор Спереллі, і чого ви обурюєтеся? Ви тут проїздом, і що за декілька тижнів ви хочете виправити всі напасті півдня? Починаючи з Де Амїчіс.</p> <p>Вибачте, але хоча б Ви можете казати Де Амїчіс?</p> <p>Де Амїчіс? І хто так говорить?</p> <p>Що значить хто так говорить? Я, всі, завжди.</p> <p>Ох, ні, Спереллі, ми тут всі як один ставимо наголос на «а». Нумо, звикайте, професор.</p> <p>Пристосовуйтеся, бо ви тут хочете змінити занадто багато речей.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту було вжито два способи передачі фонетичних особливостей зміни наголосу: додавання пояснення та написання голосної, на яку падає наголос, з великої літери. Для передачі діалектної лексики на мову перекладу використовувалися просторічні вирази. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом. Слова іспанської мови було перекладено російською через споріднення мов (італійська – іспанська, українська – російська). Для передачі відсутності кінцевого голосного звука у зверненнях було вжито</p>	

помилкову заміну кличного відмінку на називний. Також присутні додавання, поширення речень та опущення.

Genny: Tema dell'estate: La mia casa.

Svolgimento.

La mia casa è tutta sgarrupata, i soffitti sgarrupati, i muri sgarrupati, il pavimento è sgarrupato e a volte mi sento sgarrupato anch'io. Mia madre dice: «Il terzo mondo non ten' manc' a casa sgarrupata». Quello perciò non ci dobbiamo lagnare, il terzo mondo è molto più terzo di noi. Mio padre a Pasqua ci porta i piecuro per scannarlo, ma esso ci fa sempre pena e alla fine lo regaliamo sempre e così lui si appiccica con mia madre che gli dice: «Oh maronna mia, 'nata vota 'o piecro, ma che cazzo 'o puort a fa ogni anno sto piecr' se poi nun ten' mai 'o curaggio po' scannà? Io ti scannass' io a te...». Mio padre fa il cartunaio, di mattina fa un altro mestiere, poi s'arritira, il pomeriggio dorme un po', mangia ed esce la notte a fare a cartoni e molto spesso lo accompagno anch'io.

Professore: Ora ho capito perché dormi in classe, certo se la notte lavori. Adesso

Літня тема: Мій дім

Розвиток.

Мій дім увесь дряхлий, стелі дряхлі, стіни дряхлі, підлога дряхла та іноді дряхлим почуваю себе і я. Моя мати каже: «У третьому світі немає нават дряхлих будинків». Ось чому ми не повинні скімлити, третій світ набагато більше третій, ніж ми. Мій батько на Великдень приносить нам барана, щоб зарізати його, але ми завжди почуваємося винними та зрештою даруємо його. І тому батько лається з матір'ю, яка каже йому: «Матір божа, зноу цей баран! Якого дідька ти цягнеш кожного року цього барана, калі потім не можеш ніколи адважыцца його зарэзаць? Я би тебе зарезала!» Мій батько працює збирачем картону. Зранку він працює в іншому місці, потім вертається, удень трошки спить, їси і вночі йде збирати картон. Дуже часто і я йду разом з ним.

Зрозуміло, чому ти спиш в класі, авжеж, якщо ти вночі працюєш.

<p>mi fai sentire in colpa, stamane sono stato duro con te, ti ho anche sgridato, ti ho fatto stare in piedi.</p> <p>Genny: Non vi preoccupate Maè, tanto io dormo anche in piedi.</p>	<p>Тепер я відчуваю провину, сьогодні вранці я був суворим з тобою, я навіть висварив тебе, змусив стояти.</p> <p>Не хвилюйтеся, вчитель, до того ж я сплю і стоячи.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом та ідеї автору. Лайливі вирази були перекладені з використанням українських більш доречних варіантів, пом'якшуючи ступінь непристойності.</p>	
<p>Professore: Buongiorno... buongiorno ho detto eh. Seduti. Perché rimani in piedi tu?</p> <p>Totò: Eh pe' coppa vostra non mi posso sedere più.</p> <p>Vincenzino: E bravo 'o maestro.</p> <p>Nicola: Gli avete fatto piglià nu sacco 'e mazzate.</p> <p>Bambino: Ce l'hanno mannato ru nord oì.</p> <p>Vincenzino: S'avete rutt' 'o cazzo appena arrivato.</p> <p>Professore: Silenzio, buoni.</p> <p>Bambino: Mi si antipatico sciu.</p> <p>Professore: Però grazie a quelle che lui chiama «le mazzate» io per la prima volta ho una classe quasi al completo... E tu come ti chiami?</p> <p>Salvatore: Salvatore.</p>	<p>Добридень. Добридень, я сказав. Сідайте. Чого ти стоїш?</p> <p>А по вашому причинку я не можу більш сидіти.</p> <p>Молодець, вчитель.</p> <p>Через вас він отримав помордасам.</p> <p>Нам вас адправілі з півночі.</p> <p>Ви нам все спаскудили, як тільки приїхали.</p> <p>Тихо, хороші ви мої.</p> <p>Ви мені неприємні.</p> <p>Тим не менш, дякуючи ось тим, що він називає «помордасам», я вперше бачу весь клас у зборі. А тебе як зовуть?</p> <p>Сальваторе.</p>

Professore: No il tuo cognome voglio sapere.	Ні, я хочу знати твоє прізвище.
Salvatore: Salvatore.	Сальваторе.
Professore: Beh solo Salvatore è impossibile, un cognome lo avrai, no?	Не може бути тільки Сальваторе, ти маєш прізвище?
Salvatore: Non me lo ricordo il cognome.	Я не пам'ятаю прізвища.
Giuseppe: Guarda a Genny.	Подивіться на Дженні.
Professore: Lasciamolo dormire, ha lavorato tutta la notte il poverino.	Нехай спить, він, бідолашний, всю ніч працював.
Bambino: E vabbuò allora domani torno a fatica pure io.	А, ну згода, отже завтра і я повертаюсь до запряги.
Vincenzino: E pur'io, nuj avimmo bisogno.	І я так само, нам тре.
Bambino: Fate presto a di 'a scola 'e l'obbligo.	Вам заіграшки балакати про обов'язкову школу.
Totò: E grazie che ci venite a scuola, perché vi pagano. A noi chi ci pagà?	І дякую, що ви приходите до школи, тому що вам платять. А нам хто платить? Ніхто.
Nessuno.	Мій батько безробітний.
Tommasina: Mio padre è disoccupato.	Ви тут всіх скривдили.
Rosellina: Ce l'hanno tutti co' voi.	Я знаю, знаю. Ходи на місце. А зараз досить! Починаємо урок. Хто-небудь з вас живе на вулиці, присвяченій якійсь відомій особистості?
Professore: Lo so lo so... vai a posto. E ora basta! Cominciamo la lezione. C'è qualcuno di voi che ha abita in una strada dedicata a un personaggio famoso?	Я! Я живу на вулиці Гарібальді. Я знаю все про Гарібальді, він був героєм двох світів.
Vincenzino: Io! Io abito a via Garibaldi.	А ось і неправда це, що він живе на вулиці Гарібальді, він рисується.
Io so tutto su Garibaldi, era l'eroe dei due mondi.	
Genny: Quello non è vero che abita a via Garibaldi, si spara le pose.	

Professore: Cosa? Si spara le pose?	Що? Рисується?
Genny: Si dà le arie, quello abita alla via delle tre galline.	Набиває собі ціну, він живе на вулиці Трьох куриць.
Professore: Va bene, ma io voglio sentire tutto su Garibaldi, andiamo.	Добре, але я хочу почути все про Гарібальді, нумо.
Raffaele: Uè Totò. E tu cà staj?	Айно, Тото. Якого ти туйка робіш?
Totò: E mi c'hanno purtato, a cauvci.	Меня сюда привели, штовханами.
Raffaele: Avevo preso quell'impegno, mannaggia a morte.	Я взяв ту справу, дідько б тебе.
Totò: Eh ma nunn'è culpa mia.	Але це не моя хиба.
Raffaele: Jammo strunz' cammina.	Нумо, стерво, ходи.
Professore: Hey, ma chi sei tu?	Гей, ти хто такий?
Raffaele: Aiello Raffaele e mettitm' presente. Chill' ci sta aspettando col camion jammo.	Аєлло Раффаеле, і напишіть, що я присутній. Нас там чекають на тачці, погнали.
Professore: Tu, fermo, stai a posto. Mettetemi presente?! Entra dentro e chiudi la porta! Chi ti credi di essere tu?	Ти, стояти, залишайся на місці. Напишіть, що я присутній? Зайди усередину та зачини двері! За кого ти себе уявляєш?
Raffaele: Io sto parlando educatamente con uno dei miei uomini e vuj m'abuffate 'a uallerà.	Я ввічливо розмовляю з одним із своїх людей, а ви мені виносите міски.
Professore: Ma...ma cos'è che ha detto?	Що... що ти сказав?
Bambina: Dice che gli state gonfiando...	Він каже, що ви йому морочите...
Rosellina: Come si rice «uallerà»?	Як сказаць «міски»?
Raffaele: 'E palle.	Мозок.
Professore: Come ti permetti? Fuori!	Як ти собі дозволяєш? Геть звідси!
Raffaele: O! Io me ne vado quando lo dico io!	Воу! Я піду, коли сам цього забажаю!

<p>Professore: Fuori maleducato!</p> <p>Raffaele: Nun'te permettere saj?! All'altro maestro l'abbiamo sputato in faccia, ma a te, te mettim' ca faccia rint'o muro!</p> <p>Professore: Io non te lo permetto hai capito? (gli dà uno schiafo) Scusami eh, scusami...</p>	<p>Геть звідси, нахабо!</p> <p>Навіть не смій, зразумела? Іншому вчителю ми плювали в рило, а тебе ми рилом до стінки приплющимо!</p> <p>Я тобі цього не дозволяю, ти зрозумів? (дає йому ляпаса) Вибач мене, вибач...</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, сленг, закарпатський діалект та білоруська мова. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Лайливі та вульгарні вирази були перекладені з використанням українських більш доречних варіантів, пом'якшуючи ступінь непристойності. Щоб не втратити сенс деяких сцен було додано та перекладено пояснення дій персонажів.</p>	
<p>Professore: Non so, io non so neppure come sia potuto succedere. Ma mi ha aggredito con una faccia, con un odio ma come un adulto, sa? Come un volgare delinquente, come...</p> <p>Direttrice: Comm' un cammorrista. Eh bè certo, quello l'ambiente questo è, Sperè. Qua mica siamo in Svizzera, eh. I paccheri ve li tirano dalle mani.</p> <p>Professore: Io sono un insegnate... e ho speso tutta la mia vita ad insegnare la filosofia della non violenza... e ho picchiato un bambino di 8 anni. Lei mi deve aiutare guardi, lei mi deve deferire</p>	<p>Я не знаю, я не знаю навіть, як це могло статися. Він на мене налетів з таким лицем, з ненавистю, як у дорослого, знаєте? Як у вульгарного злочинця, як у...</p> <p>Як у камморриста. Ну звісно, така в нас середа, Спереллі. Ми тут не в Швейцарії. Ляпанці злітають з рук самі собою.</p> <p>Я викладач, я все своє життя викладаю філософію не жорстокості. І я вдарив хлопчика восьми років. Ви повинні мені допомогти. Ви повинні докласти про мене у дисциплінарний</p>

<p>al consiglio di disciplina.</p> <p>Direttrice: Eehhh!</p> <p>Professore: No, Lei mi deve far espellere o comunque mi deve dare un esempio.</p> <p>Direttrice: Eeeeehhh allora dovremmo denunciare a tutte le maestre, le madri, i padri, i nonni, gli zii, a tutt' quanti. Eehhh io quand'ero giovane Sperè, e andavo a scuola 'o maestr' mi dava ancora a bacchettate, mio padre mi dava le cinghiate e mia madre, eravamo in otto eh, c'abbuffava 'e paccheri a tutt' quant', santa donna. Eppure sono venuta benissimo.</p> <p>Professore: Lei sarebbe venuta benissimo?</p> <p>Direttrice: Eh.</p> <p>Professore: Lei è venuta malissimo, Lei non mi piace assolutamente. E sa perché? Perché è questa sua filosofia che ha la colpa di tutto quello che avviene qua dentro.</p> <p>Direttrice: Ah io non vi piaccio eh?</p> <p>Professore: No!</p> <p>Direttrice: E voi a me mi piacete ancora meno! Impotente, presuntuoso, raccomandato e razzista.</p>	<p>комітет.</p> <p>Та ну!</p> <p>Так, Ви повинні мене вигнати, або в будь-якому разі Ви повинні надати мені приклад.</p> <p>В такому разі ми повинні б були доповідати про всіх вчительок, матерів, батьків, бабусь та дідусів, тіток та дядьків, про всіх-всіх-всіх. Бо я коли була молодою Спереллі, та ходила до школи, вчителька мене дубасила, мій батько мене лупцював ременем, а моя мати, свята жінка, насипала нам всім, нас було восьмеро, ляпанців. І я вийшла чудовою.</p> <p>Ви вийшли чудовою?</p> <p>Айно!</p> <p>Ви вийшли жахливою! Ви мені взагалі не подобається! І знаєте чому? Тому що саме те, що Ви говорити, ця філософія і є причиною всього, що тут усередині коїться.</p> <p>Ах я вам не подобаюсь?</p> <p>Ні!</p> <p>А ви мені не подобається ще більше! Немічний, пихатий, протеже і расист.</p>
---	---

<p>Professore: Ah, io sarei razzista?!</p> <p>Direttrice: Razzista, razzista. Perché voi sotto sotto siete pure razzista. Comunque Sperè, qua nunn'è cosa pe' vuj. Questa è una trincea, è una guerra. Cà 'e criatur' tenino 'e palle quadrate asott' e anche i maestri le devono tenere. 'O vulite sapè? Lo schiaffo è la miglior cosa che avete fatto da quando siete venuto qua. Mo' si che la classe vi apprezzerà!</p>	<p>Тобто це я расист?</p> <p>Расист, расист! Тому що ви зверху-зверху всі расисти. В будь-якому разі, Спереллі, тут вам не місце. Тут окопи, це війна. Тут в малих сталеві яйця і у вчителів вони також повинні бути. Хочете знать? Ляпас – найкраща річ, яку ви зробили з моменту вашого приїзду. Зараз жа клас вас оцінить!</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Також було вжито такі трансформації як поширення речення та зміна частин мови (дієслово на іменник). Вигуки були замінені на більш доречні в українській мові вирази. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі.</p>	
<p>Professore: Vi è piaciuto eh? Quello che ho fatto... il signor maestro si è fatto rispettare. Ma come? Picchiando un vostro compagno... Vedete, voi ora mi ammirate per una cosa per la quale in realtà mi dovrete disprezzare. Perché il rispetto che si ottiene con la prepotenza, oggi con lo schiaffo, domani con una minaccia, con una revolverata o con un colpo di mitra, non è rispetto...è vergogna. Che è forse la ragione principale di tanti guai di questo Paese. La violenza è indegna di un essere civile,</p>	<p>Вам сподобалось, правда? Те, що я зробив. Сеньйор вчитель заслужив повагу. Але яким чином? Вдаривши вашого товариша. Бачите, ви тепер мною захоплюєтеся через вчинок, за який ви мене насправді повинні зневажати. Бо повага, яка достається шляхом переваги сили, сьогодні ляпасом, завтра погрозою, пострілом револьверу або автомату, це не повага... це безчестя! Що можливо і є головною причиною всіх нещастів цієї країни. Жорстокість – це нищість</p>

<p>tanto più per un maestro. Vado a casa, non mi sento bene. Tanto sono qui provvisorio. Ah, penso che non starò bene fino al giorno del mio trasferimento. Buona fortuna eh... Scusate.</p>	<p>для цивілізованої людини, тим паче для вчителя. Я йду додому, я погано себе почуваю. До того ж я тут тимчасово. А, і думаю, що я буду погано себе відчувати аж до дня мого переведення. Нехай щастить. Вибачте.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту з італійської було використано літературну українську мову.</p>	
<p>Ludovico Mazzullo: È la mamma di un vostro allievo. E che facimm', o caciamm'?</p> <p>Signora: Professò, v'agg parlà. Sono Nunziata Aiello, la mamma di Aiello Raffaele.</p> <p>Professore: Scusate un attimo ma con questa persona ci devo parlare. Signora Aiello?</p> <p>Signora: Sì.</p> <p>Professore: Prego, si accomodi.</p> <p>Signora: Statt' accort' 'a criatura.</p> <p>Professore: Signora mi creda io sono veramente desolato per quello che è successo stamattina.</p> <p>Signora: Io tengo 45 anni, un marito invalidato per un conflitto a fuoco con i finanzieri e quattro figli. Più grande si chiama Rosario. Lo sapete dove stava fino alla settimana passata? Al Filangieri.</p>	<p>Це мама одного з ваших учнів. Що робити будемо, виганятимемо?</p> <p>Професор, мне треба з вами поговорить. Це Нунцьята Айєлло, мама Айєлло Раффаеле.</p> <p>Вибачте на хвилинку, але з цією жінкою я повинен поговорити. Сеньйора Айєлло?</p> <p>Так.</p> <p>Будь-ласка, сідайте.</p> <p>Обходь малу.</p> <p>Сеньйора, чесне слово, я дійсно у відчаї від того, що трапилося цього ранку.</p> <p>Я маю 45 років, чоловіка, визнаного недійсним через конфлікт з податковим інспектором та чотирьох дітей. Найстаршого звать Розаріо. Знаєте де він був аж до минулого</p>

<p>Professore: È il carcere minorile?</p> <p>Signora: Uì, ma io ero più contenta perché almeno sapevo che non me lo potevano sparare. Raffaele è il secondo. E sta prendendo la stessa strada. Quando ho saputo che andavate prendendo bambini casa per casa, ho ringraziato la Madonna ed adesso ho sentito dire che Voi volete abbandonare la scuola.</p> <p>Professore: No, no, assolutamente no.</p> <p>Signora: Voi per me siete l'ultima speranza. Questo è un cesto di uova.</p>	<p>тижня? У Філанджері.</p> <p>Це виховна колонія?</p> <p>Айно, але я була більш задоволена, тому що хоча б знала, що мені його не застрелили. Раффаеле – другий. І він стає на ту ж саму стежку. Коли я дізналася, що ви ходили по будинкам збирати дітей, я дякувала Бога, і зараз я почула, що кажуть, наче ви хочете покинути школу.</p> <p>Ні, ні, зовсім ні.</p> <p>Ви для мене остання надія. Ось корзинка з яйцями.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та неаполітанським діалектом. Для передачі відсутності кінцевого голосного звука у зверненнях було вжито помилкову заміну кличного відмінку на називний. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Граматичну особливість використання дієслова «tenere» замість «avere» було дослівно перекладено за допомогою дієслова «мати». Релігійний вираз «ho ringraziato la Madonna» було змінено на більш підходящий до українських реалій «я дякувала Бога».</p>	
<p>Signore anziano: Ma tu che ti cteri, che 'a vita è accussì? Nu passetino annanzi e 'nu passettin' aret'? 'A vita è cagamient' e cazzo biell' mij.</p>	<p>Ти що верыш, що життя ось таке? Крочак наперед і крочак взад? Дорогенький мій, життя – то заноза в дупі.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики була використана білоруська мова, а для вульгарної лексики – українські</p>	

еквіваленти. Також було вжито зміну порядку слів (звернення перенесено на початок речення).

Nicola: Torna il maestro. Ha detto che non viene e non viene.

Bambino: Eccolo, eccolo!

Tutti: Buongiorno signor maestro!

Professore: Buongiorno! Seduti. Come vedete, sono guarito e sono venuto. Dimentichiamo quello che è successo ie... ah! Ma vedo che qualcuno non ha dimenticato. Vedo che oggi in classe c'è anche il signor Raffaele, e una cosa mi rallegra molto. Questo oggetto della vendetta, vorrebbe esser un sanguinoso oltraggio alla mia persona. Prego. Trattasi di escrementi umani di una forma cilindrica e acciambellata e sono una cosa molto importante perché fanno parte del ciclo della vita come le farfalle, i fiori, le lucciole, le stelle. Nei secoli poi hanno ispirato oltre a tante barzellette e storielle amene, hanno ispirato letterati, scrittori e poeti famosi come Dante, Boccaccio e molti poeti napoletani. Ma ho qui un libretto che voglio assolutamente leggere. Sentite come sono aggraziati questi versi.

Professore (verso): Strunz', ch'

Вчитель повертається. Він сказав, що не прийде, ось і не приходить.

Ось він, ось він!

Добрідень, сеньйор вчителю!

Добрідень! Сідайте. Як бачите, я одужав і прийшов. Забудемо те, що сталося вчो... ах! Бачу, що хтось таки не забув. Бачу, що сьогодні в класі присутній також сеньйор Раффаеле, і це мене дуже радує. Цей об'єкт помсти, повинно бути, є кривавим замахом на мою персону. Прошу. Мова йде про людські фекалії в циліндрично-крендельній формі. І вони дуже важливі, тому що є частиною життєвого циклу, так само як і метелики, квіти, світлячки, зірки. Віками вони надихали на численні жарти та вигадки, надихали літературознавців, письменників, таких відомих авторів, як Данте, Бокаччо, а також багатьох неаполітанських поетів. В мене тут є одна книжечка, яку я однозначно хочу зачитати. Послухайте наскільки витончені ці рядки.

Лайно, як ти шрубуєшся, лежачи на

<p>arravugliat' staj, n'goppa a 'nu marciapiede dint dentro a 'na sfera 'e sole. Nù muscuglione moscone t' gir attuorn' e t' canta 'na ninna nanna, e tu t'adduorm, STRUNZ'.</p>	<p>тротуарі унутры сонячної сфери. Мушня кружить вакол тебе і співа колискову, а ти засынаеш, Лайно.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики була використана білоруська мова, а для вульгарної лексики – українські еквіваленти. Також було вжито зміну порядку слів (підмет та присудок).</p>	
<p>Giuseppe: Tema. La pioggia. Svolgimento. Se Gesù non mandasse l'acqua sarebbe un guaio. Le piante si arruinerebbero, gli alberi mosci, la terra ha sete, gli animali morissero, io morissi e morissimo tanti quanti. L'acqua è un dono di Dio ma in Calabria non ce l'hanno la stagion'.</p> <p>Professore: La stagione? Quale stagione?</p> <p>Giuseppe: La stagione.</p> <p>Professore: Le stagioni sono quattro.</p> <p>Giuseppe: Sì. Autunno, inverno, primavera e 'a stagion'.</p> <p>Professore: Ah, l'estate, dici tu. E perché la chiami la stagione?</p> <p>Rosinella: Perché è la più bella. Pigl'amo', per esempio non è tanto bella. Uno non sa se deve far una passeggiata fuori o meglio farla dentro. Boh!</p> <p>Tommasina: Pe' i ricchi l'inverno non è</p>	<p>Тема. Дощ. Розвиток. Якщо б Ісус не відправив воду, була б біда. Рослини б споганіли, дерева в'ялі, земля хоче пити, тварини помирали, я помирав и ми всі помирали. Вода – це божий дар, але в Калабрії немає пори.</p> <p>Пори? Якої пори?</p> <p>Пори року.</p> <p>Існує чотири пори року.</p> <p>Так. Осінь, зима, весна та пора.</p> <p>А, ти маєш на увазі літо. І чому ти його називаєш порою?</p> <p>Тому що воно найгарніше. Бач, як зараз, наприклад, не дуже гарна. Нико не знає, чи на прогулянку потрібно йти на вулицю, або краще погуляти вдома. Хтозна!</p> <p>Для багатіїв зима – не справжня</p>

<p>un vero guaio, pe' i poveri so mal' 'e panza.</p> <p>Totò: Tanto lei se ne fotte perché a casa sua tengono i termosifoni.</p> <p>Rosinella: Ma senti a chill'! E che è colpa mia se mio padre lavora alla SIP e io sono una bambina attuale? Eh?!</p> <p>Vincenzino: Mio padre la stagione mette i vestiti nel frigorifero così quando se li mette se li sente più freschi.</p> <p>Professore: Coraggio Nicolone, giù i pantaloni!</p> <p>Nicola: Pietà, pietà di me!</p> <p>Totò: Signor maestro ma è vero che Lei a Forcella avete comprato uno stereo a cassette?</p> <p>Professore: E tu che ne sai?</p> <p>Vincenzino: E che invece dello stereo, dentro al pacco, avete trovato un mattone?</p> <p>Professore: Due ne ho trovati.</p> <p>Bambino: Vi sit' fatt' fa fess'.</p> <p>Totò: Uè ma come ti permetti, al signor maestro?! Però scusate, non ci caschino chù manc' 'e giapponesi.</p> <p>Vincenzino: Manco i tedeschi.</p> <p>Bambino: Manc' i milanesi.</p> <p>Professore: Ma allora lo sapete proprio</p>	<p>біда, для бідняків же – це головна морока.</p> <p>Та їй начхати, бо в неї вдома мають батареї.</p> <p>Ви лем подивіться на нього! Це типу моя провина, що мій батько працює в телефонній службі, а я сучасна дівчинка?</p> <p>Мій батько підчас пори кладе одяг в холодильник і коли достає, всі речі більш прохолодні.</p> <p>Сміливіше, Ніколоне, знімай штанці!</p> <p>Змилуйтеся, змилуйтеся наді мною!</p> <p>Сеньйор вчитель, айбо це правда, що Ви в Форчеллі купили стереокасетник?</p> <p>А ти що про це знаєш?</p> <p>І що замість стерео всередині упаковки ви знайшли цеглину?</p> <p>Дві цеглини.</p> <p>Ви дазволілі себе нагріти.</p> <p>Ей, як ти смієш, до сеньйора вчителя?! Айбо вибачте, на це не ведуться нават японці.</p> <p>Нават німці.</p> <p>І нават миланці.</p> <p>Так значить ви всі про це знаєте?</p>
--	--

<p>tutti? Tutti: Ehhhh! Professore: Anche il custode? Tutti: Ehhhh! Professore: A posto, va'.</p>	<p>Айно! І сторож також? Айно! Ходи на місце.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом та ідеї автору. Для передачі відсутності кінцевого голосного звука у зверненнях було вжито помилкову заміну кличного відмінку на називний. Граматичну особливість використання дієслова «tenere» замість «avere» було дослівно перекладено за допомогою дієслова «мати». Також було вжито зміну порядку слів, частин мови, додавання, опущення та зміна вигуків на частку. Через неможливість передачі лексичної відмінності та гри слів (термін «stagione», який з італійською перекладається як «пора року», а в діалекті має значення «літо») було вжито дослівний переклад, навіть якщо він повністю не переказує відмінності мови та діалекту.</p>	
<p>Rosinella: La Svizzera. La Svizzera si affaccia sulla Svizzera, Italia, Germania, la Svizzera e l'Austria. La Svizzera vende le arme a tutto il mondo per farli scannare ma lei non fa neanche una guerra piccolissima. Con quei soldi costruisce le banche ma non le banche buone, le banche dei cattivi, specialmente dei drogati. I delinquenti della Sicilia e della Cina mettono lì i soldi, i miliardi. La polizia va e dice: «Di</p>	<p>Швейцарія. Швейцарія стикається з Швейцарією, Італією, Німеччиною, Швейцарією та Австрією. Швейцарія продає зброю всьому світові, щоб ті позарізали один одного, але сама не влаштовує ані маленької війни. За тих коштів вона будує банки, але не добрі банки, банки для поганців, особливо для наркоманів. Сицилійські та</p>

<p>chi sono questi soldi? – Non lo so non te lo dico, so cazzi miei, la banca è chiusa». Ma non era chiusa, aperta era. La Svizzera se a Napoli tieni il tumore, a Napoli muori ma sei a Svizzera, muori più tardi oppure vivi, perché la clinica sono bellissima, i tappeti, i fiori, le scale pulite, nemmanc' 'na zoccola, però si paga molto, se non fai il contrabbando non ci puoi andare. È finito 'o tema.</p>	<p>китайські злочинці кладуть туди гроші, мільярди. Приходить поліція і каже: «Чиї це гроші? – Не знаю, я тобі цього не скажу, то не мого розуму діло, банк зачинено». Айбо його не було зачинено, відкритий він був. Швейцарія, якщо в Неаполі в тебе пухлина, в Неаполі ти помираєш, але ти в Швейцарії, і ти помираєш пізніше, або живеш, тому що клініка чудова, килимці, квіти, чисті сходи, нема нават одного пацюка, але треба багато платити. Якщо не займаєшся контрабандою, то не можеш туди піти. Тему закінчено.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом та ідеї автору. Також було вжито зміну порядку слів.</p>	
<p>Tommasina: Tommasina Ruocco, tema: una malattia. Svolgimento. Quando io cado malata è un guaio per tutta la casa. Il medico che mi viene a visitare non è tanto buono. Speriamo ca stavota sto strunz' capisce qualcosa, dice papà. Ma quello non capisce e mi dà i medicinali. Un sacco di volte prende una malattia per</p>	<p>Томмазіна Руокко, тема: хвороба. Розвиток. Коли я валюся хворою – то біда всьому дому. Лікар, що до мене приходить не дуже добрий. «Сподіваємось, що цього разу цей бурмило зрозуміє хоч щось», - каже тато. Айбо той не розуміє і дає мені ліки. Кучу разів плутає одну хворобу</p>

un'altra e dopo 5-6 giorni sto male tale quale prima. Oppure ancora peggio. Ma all'anime e chi te muort' e chi te str' muort', pozza passà 'nu guio. Io quacche vot' e quest' 'o sputo in faccia 'o dottor Nicolil'. Il primo medico si chiama dottor Nicolella, il secondo medico si chiama dottor Arnone e si piglia centomila lire. Mio padre i soldi per il secondo medico non ce l'avebbre e certe volte deve fare debiti. Quando arriva il secondo medico, non è come il primo che subito fa e non capisce niente. Tutta la famiglia trema, Giuseppe va a fare la pipì, il dottore non dice una parola, lui mi visita zitto zitto, lui è altissimo, mi sembra morto e quando parla ci fa fare sotto dalla paura, però indovina sempre la malattia. Quando esce dalla porta, mio padre bestemmia la madonna e rompe tutto e io nel letto piango perché è stata la colpa mia.

Professore: Brava, Tommasina. Otto. Dottor Nicolella, mamma mia.

Ludovico Mazzullo: Scusate se l'ho chiamata a quest'ora, ma la febbre è altissima, è sicuramente una tucchat' 'e

з іншою і після 5-6 днів, мені погано, як раніше. Або ще гірше. Та щоб вам лихо сталося, можна каб біда пройшла. Я часам плюю в рило доктору Ніколеллі. Першого лікаря звать доктор Ніколелла, другого лікаря звать доктор Арноне і він гребе сто тисяч лір. Мій батько грошей на другого лікаря не мав і тому декілька разів він повинен брати борги. Коли приходить другий лікар, це не те що перший, який одразу ж робить і нічого не розуміє. Вся родина тремтить, Джузеппе йде по-маленькому, доктор не каже ні слова, він мене дивиться тихенько-тихенько, він дуже високий, він здається мені мертвим і коли розмовляє, ми всі хвоста піджимаємо від страху, тим не менш він завжди вгадує хворобу. Коли він виходить за двері, мій батько проклинає бога і ломає все, а я в ліжку плачу, бо то була моя провина. Молодець, Томмазіна. Вісім. Доктор Ніколелла, матінко.

Вибачте, що я вас визвав в цей час, але температура височенна, це точно краснуха торкнула.

<p>rosolia.</p> <p>Dottore: Buonasera.</p> <p>Professore: Buonasera. Lei è il dottor..?</p> <p>Dottore: Nicolella, per servirLa.</p>	<p>Добрий вечір.</p> <p>Добрий вечір. Ви доктор...?</p> <p>Ніколелла, до Ваших послуг.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект, говірка одещини та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом та ідеї автору. Також було вжито зміну порядку слів. Вульгарні вирази були перекладені українською у пом'якшеному варіанті.</p>	
<p>Professore: E queste le ho portate per festeggiare l'otto marzo che oggi e che come sapete è la festa della donna. Cosa c'è da fischiare? Tu almeno mi sai dire qual è il significato della festa della donna?</p> <p>Rosinella: Io penso e credo che la donna deve essere uguale all'uomo, perché non è giusto che non è uguale.</p> <p>Bambino: L'otto marzo la donna può essere uguale all'uomo.</p> <p>Professore: Ah, solo l'otto marzo?</p> <p>Bambino: Eh!</p> <p>Professore: No! Tu no! Oggi stai a dieta con me. E da stamattina che non mangio e ricominciamo a mangiare insieme domani pomeriggio, va bene?</p> <p>Nicola: Madonn'!</p> <p>Professore: Su su, coraggio! Prego gli</p>	<p>А ось ці я приніс, щоб відсвяткувати восьме березня, що сьогодні, і яке, як ви знаєте є днем жінки. І з якого приводу свистимо? Ти хоча б можеш мені сказати, яке значення в цього свята?</p> <p>Я вважаю і вірю, що жінка повинна бути рівна з чоловіком, тому що це несправедливо, що вона не рівна.</p> <p>Восьмого березня жінка може бути рівна з чоловіком.</p> <p>Ах, тобто тільки восьмого березня?</p> <p>Айно!</p> <p>Ні! Ти ні! Сьогодні ти на дієті разом зі мною. Я не їм з сьогоднішнього ранку, і ми розпочнемо їсти разом завтра опівдні, добре?</p> <p>Матір божа!</p> <p>Ти зможеш! Інші, прошу. Один за</p>

<p>altri. Uno alla volta. Con calma! Salvatore, almeno oggi che l'otto marzo, me lo dici il tuo cognome.</p> <p>Salvatore: Salvador.</p> <p>Professore: No, ma quello è il tuo nome. Me lo dici il tuo cognome?</p> <p>Salvatore: ...</p> <p>Professore: Ma che vergogna! Mai possibile che 4 mesi che non... Dov'è finita quella roba che era qua?</p> <p>Nicola: Boh!</p> <p>Professore: Qual è boh? Tiralo fuori! Oh, questo è sequestrato! E questo non lo mangia nessuno, è chiuso qua dentro. Adesso tornate a posti.</p>	<p>раз. Спокійно! Сальваторе, може хоча б сьогодні, восьмого березня, ти скажеш мені своє прізвище?</p> <p>Сальвадор.</p> <p>Ні, це твоє ім'я. Своє прізвище мені скажеш?</p> <p>Який сором! Неможливо, що чотири місяці ти не... Куди подівся смаколик, який тут був?</p> <p>Хтозна!</p> <p>В якому сенсі хтозна? Доставай його! О, ось і викрадений! І його ніхто не буде їсти, його зачинено ось тут всередині. А зараз всі по місцям.</p>
<p>Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом та ідеї автору. Також було вжито зміну порядку слів. Вигуки було перекладено доречними українськими виразами.</p>	
<p>Professore: Ma è Raffaele Aiello quello sul motorino. Ma guarda che incosciente. Raffaele! Raffaele fermati, incosciente! Ma siete cretini? Quando si è ammazzato, siete contenti? Dove l'ha preso quel motorino?</p> <p>Bambino: Era quello del fratello carcerato, lo usava per fare gli scippi.</p> <p>Professore: Bel delinquente, eh! Motorino, scippi, droga, carcere e</p>	<p>Це ж Раффаеле Айелло там на мотоциклі. Подивіться, що за безглуздий. Раффаеле! Раффаеле, зупинися, безглуздий! Ви що недоумки? Якщо він вб'ється, ви будете задоволені? Де він взяв цей мотоцикл?</p> <p>Він був його брата, що сидить за ґратами, він на ньому розбійничав.</p> <p>Гарний злочинець! Мотоцикл, розбійництво, наркотики, ґрати та</p>

cimitero. Una gran bella carriera. Ma perché Napoli negli ultimi tempi è diventata solo questa cosa qui? Ma la vedete la televisione?

Bambina: Io sempre. Una volta stavo vedendo un concerto di Madonna. Poi si è rotta la televisione e non l'ho vista più. Se ci penso, esco pazza!

Professore: Ma no, io non dico a quella televisione... io dico il telegiornale.

Bambina: Mio padre è sempre lui che accende la televisione. Come accende il primo guaio, come arriva il primo piatto, il secondo guaio.

Vincenzino: Mio padre quando vede scritto Napoli, dice: «Statv' zitt' e verimm' quale altro guaio è successo», perché quando esce scritto «Napoli», è solo per dirci guai.

Professore: Purtroppo quelli che tu chiami guai sono morti, ammazzati per strada.

Bambino: No, ma noi a Corzano andiamo bene. Teniamo una bella media, di otto morti l'anno solamente.

Professore: Va be', allora possiamo stare

кладовище. Велика чудова кар'єра. Ну ось чому Неаполь останнім часом перетворився лише на все це? Ви хоча б телебачення дивитесь?

Я завжди. Одного разу я дивилася концерт Мадонни. Потім телевізор зламався і я більше не змогла дивитися. Коли я про це думаю, то скаженію.

Ні, я не про це телебачення говорю. Я говорю про новини.

Той, хто завжди включає телевізор – мій батько. Як включає – перша біда, як приносять першу страву – друга біда.

Мій батько, коли бачить, що написано «Неаполь», каже: «А ну цить, паглядзім яка ще біда коїлась», бо коли з'являється надпис «Неаполь», то це тільки, щоб розповідати про біди.

Нажаль те, що ти називаєш бідами – це померлі, вбиті на вулиці.

Ні, ми в Корцано рухаємося нормально. Дотримуємося серединки, всього на всього вісім смертей на рік.

Ах, добре, можемо бути спокійні.

<p>tranquilli.</p> <p>Giuseppe: A Casa Vatore, paese di mia nonna, come ti affacci c'è la guerra.</p> <p>Bambino: Sì, è vero. A Casa Vatore s'ammazzano per ogni fesseria.</p> <p>Professore: Va be', vogliamo parlare di questa cosa? Perché succede tutto questo secondo voi?</p> <p>Totò: Ah professò, Camorra e droga no?!</p> <p>Professore: Eh. Camorra e droga. Allora benissimo. Un argomento molto penoso e anche doloroso, però voglio proprio parlarne. Ditemi che cosa sapete della droga?</p> <p>Rosinella: Essa prima ti rende felice e poi diventi scemo.</p> <p>Bambina: Per avere un grammo di droga bisogna spendere 10 milioni.</p> <p>Giuseppe: Ma i drogati sono tutti poveri. Allora rubano, scassano, fanno gli scippi e ammazzano il padre e la madre.</p> <p>Nicola: Vedi tante farfalle, colori, arcobaleni e puoi volare.</p> <p>Vincenzino: E poi finisce tutto e vedi solo Corzano.</p>	<p>В Каза Ваторе, містечку моєї бабусі, як тільки ти висовуєшся, одразу ж війна.</p> <p>Так, це правда. У Каза Ваторе всі один одного вбивають через витребеньки.</p> <p>Добре, ми хочемо це обговорити? На вашу думку, чому все це трапляється?</p> <p>Професор, Каморра та наркотики, ні?</p> <p>Ось. Каморра та наркотики. Чудово. Дуже тяжка та болісна тема, але я хочу поговорити про це. Скажіть мені, що ви знаєте про наркотики?</p> <p>Спочатку вони роблять тебе щасливим, а потім ти дурієш.</p> <p>Щоб отримати один грам наркотиків, потрібно витратити десять мільйонів.</p> <p>Але всі наркомани бідні. Тому вони крадуть, зламують, розбійничають та вбивають батька та мати.</p> <p>Ти бачиш багато метеликів, кольорів, веселку і можеш літати.</p> <p>А потім все закінчується і ти бачиш лише Корцано.</p>
--	---

<p>Professore: Che succede? Gli si è rotto il motorino. Rallenti per favore! Rallenti ho detto! Si fermi! Che cosa è successo?</p> <p>Raffaele: È finita 'a miscela.</p> <p>Professore: Senta, si può mettere il motorino sopra al tetto? Grazie! O ti fa schifo venire con noi?</p> <p>Raffaele: Io tenevo da fare a Napoli. E vabbuò, va.</p>	<p>Що коїться? В нього мотоцикл зламався. Сповільніться, будь ласка. Сповільніться, я кажу. Зупиніться! Що трапилось?</p> <p>Мотор здох.</p> <p>Слухайте, можна покласти мотоцикл на дах? Дякую! Або тобі бридко їхати з нами?</p> <p>Я збирався до Неаполя. А ну згода.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом та ідеї автору. Також було вжито зміну порядку слів. Вульгарні вирази були перекладені за допомогою українських еквівалентів. Для передачі відсутності кінцевого голосного звука у зверненнях було вжито помилкову заміну кличного відмінку на називний.</p>	
<p>Professore: La Regina Maria Carolina era la sorella di Maria Antonietta, la ricordate no Maria Antonietta.</p> <p>Totò: Eh chella ra rivoluzione francese che ce tagliavino 'a capo.</p> <p>Genny: E facevino bene!</p> <p>Rosinella: Perché erano invidiosi come a te.</p> <p>Professore: Quindi secondo te la Rivoluzione francese l'hanno fatta solo per l'invidia?</p> <p>Rosinella: Perché la regina Maria</p>	<p>Королева Марія Кароліна була сестрою Марії Антуанетти. Ви пам'ятаєте Марію-Антуанетту, так?</p> <p>Це та, якій падчас Французької революції відрубали голову.</p> <p>І правильно робили!</p> <p>Бо вони заздрили, як і ти.</p> <p>Тобто на твою думку, Французька революція почалася через заздрість?</p> <p>Тому що королева Марія-Антуанетта</p>

<p>Antonietta faceva una bella vita. Si alzava mezzogiorno e cinque, faceva colazione con cappuccino e mottino, si lavava la faccia, le unghie, il bidè e si comprava un sacco di vestiti e gioelli.</p> <p>Bambino: Alla fine il popolo si scatenò, gli presero i nervi dalla nervatura e così scoppiò la Rivoluzione francese.</p> <p>Giuseppe: Si buttarono mazzate, si colpirono, uno sputò pure in faccia di un altro.</p> <p>Vincenzino: Poi inventarono la ghigliottina e tagliarono le teste a tutti quanti.</p>	<p>гарно жила. Вставала вона після полудня, снідала з капучино і моттіно (неаполітанське слово, щоб означити будь-який вид солодоців для перекуски), мила лице, нігті, підмивалась у біде і купувала собі безліч суконь та прикрас.</p> <p>Врешті решт народ зірвався з ланцюга, їм увірвався терпець і ось так розв'язалася Французька революція.</p> <p>Всі один одному давали помордасам, билися, один плював в рило іншому.</p> <p>Потім вони винайшли гільйотину і почали всім підряд рубити голови.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом. Також було вжито поширення речень. Вульгарні вирази були перекладені за допомогою українських еквівалентів. Через відсутність еквіваленту в українській мові через культурні відмінності двох країн, було запобігнуто перекладу через написання слова літерами мови перекладу та пояснення значення неперекладаемого терміну (mottino – моттіно).</p>	
<p>Raffaele: Io già lo so che tutti diranno che non è giusto. Ma invece è giusto. Gli uomini non sono tutti uguali. Ci sono i</p>	<p>Я вже знаю, що всі скажуть, що це несправедливо. Проте насправді це справедливо. Люди не всі однакові.</p>

belli e i brutt', gli alti e i bassi, intelligenti e scemi, l'omm' omm' e l'omm' 'e merda.

Totò: E ci sono pure i popoli diversi. Io per esempio ai tedeschi li schifo e li odio perché fanno scoppiare sempre la guerra.

Bambino: Tu ai tedeschi, io invece agli inglesi. Agli inglesi li schifo e li odio perché si credono megl' 'e tutt'.

Vincenzino: Io ai francesi li schifo e li odio perché fanno sempre la guerra del vino contro a noi.

Professore: E voi schifate e odiate proprio tutti?

Raffaele: A me mi piace solo l'Italia, anzi, solo metà. Perché a quelli del Nord li schifo e li odio, perché ci trattano come le bestie.

Professore: Sì, adesso come le bestie.

Raffaele: A Milano lì se uno butta una carta 'a terra, subito dicono che viene da Napoli senza sapere se viene. Io lo so che viene da Napoli ma loro che ne sanno?

Professore: Adesso cari napoletanini voi raccogliete tutte le carte e tutte le

Є красиві та потворні, високі та низькі, розумні та дурні, мужики-мужики та мужики-мерзотники.

І є саме різні народи. Я, наприклад, німців, я на них плююся та ненавиджу, бо вони завжди розв'язують війни.

Ти німців, а я англійців. Я на англійців плююся і ненавиджу, бо вони себе вважають лепш за всіх.

Я на французів плююся і ненавиджу, бо вони завжди воюють з нами через вино.

А ви плюєтеся і ненавидите прямо всіх?

Мені подобається любити тільки Італію, навіть тільки половину. Бо ті, що з Півночі, я на них плююся і ненавиджу, бо вони до нас відносяться, як до звірів.

Так, тепер як до звірів.

У Мілані, там якщо хтось кидає папірець на землю, одразу ж кажуть, що він з Неаполя, не знаючи насправді чи він звідти. Я то це знаю, що він з Неаполя, але ж вони що про це знають?

Так, дорогі неаполітанчики, зараз ви позбираєте всі папірці та всі

<p>stagnole. Marsh! Altrimenti io vi schifo e vi odio a tutti.</p>	<p>бляшанки. Марш! Інакше я буду на вас плюватися і ненавидіти.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом та ідеї автору. Також було вжито зміну порядку слів. Вульгарні вирази були перекладені за допомогою українських еквівалентів.</p>	
<p>Professore: Allora siamo d'accordo. Per le vacanze di Pasqua tutta la classe mi deve fare un tema scelta sulle parabole, va bene?</p> <p>Tutti: Va bene.</p> <p>Professore: Perché non ne fai una anche tu? Dai, fammelo solo per vedere come scrivi.</p> <p>Raffaele: Eh siet' trasut' 'e sicc' e vi state mettend' 'e chiatt'.</p> <p>Professore: Non ho capito. Questo è arabo per me.</p> <p>Raffaele: Vi state allargando.</p>	<p>Отже, ми домовилися. На великодніх канікулах весь клас повинен написати мені твір про одну з притч на вибір, добре?</p> <p>Добре.</p> <p>Чому б і тобі також не написати щось? Давай, покажи мені, як ти пишеш.</p> <p>Так, ви палку ня перагінаць.</p> <p>Я не зрозумів. Це для мене наче китайська.</p> <p>Ви перебільшуєте.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики була використана білоруська мова. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі.</p>	
<p>Professore: Che bella serata! Anche Lei vedo qui a godersi... il suo... suo muro. Oggi ho ricevuto una lettera con una brutta notizia. Mi è venuta una malinconia. E la vita è fatta così. Basta</p>	<p>Який чудовий вечір! Бачу Ви також насолоджуєтесь.. Вашою.. Вашою стіною. Я сьогодні отримав листа з поганою новиною. На мене найшла меланхолія. Але життя так і</p>

<p>non prendersela, va. Basta che c'è sto sole, come dite voi.</p> <p>Signore anziano: Nuj ricimmo: «'A vita è comm' 'a scaletta ru pollaio, curta e chiena 'e merda».</p> <p>Professore: Ho capito. Va be', io La ringrazio per le buone parole di... e vado a dormire.</p>	<p>зроблено. Достатньо лише не брати близько до серця. Достатньо лише цього сонця, що світить, як кажете ви.</p> <p>Ми базикаємо: «Життя як драбина в курячій хаті, кароткая та повная лайна».</p> <p>Я зрозумів. Ну, добре, дякую Вам за гарні слова... піду я спати.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази та білоруська мова. Вульгарні вирази були перекладені за допомогою українських еквівалентів.</p>	
<p>Raffaele: Signor maestro! Mamma sta male, la dobbiamo portare subito all'ospedale, sennò muore.</p> <p>Professore: Ci vuole un'ambulanza, chiamamola, su, vieni! Sono io mi scusi, scusi se disturbo. Si è sentita male la mamma di un mio allievo. Posso chiamare un'ambulanza? Uso il telefono.</p> <p>Ludovico Mazzullo: Tenimm' 'o numero accà. Per i casi di emergenza, il numero dell'ospedale. Eccola qua!</p> <p>Professore: Grazie.</p> <p>Raffaele: Ma che fate, chiamate all'ospedale? È inutile. Tanto non vengono.</p>	<p>Сеньйор вчитель! Мамі погано, ми повинні відвезти її зараз же до лікарні, інакше вона помре.</p> <p>Потрібна швидка, подзвонимо, давай, заходь! Це я, вибачте, вибачте, що непокою. Мама мого учня погано себе відчуває. Я можу зателефонувати в швидку? По телефону.</p> <p>Маєм номер отут. Для термінових випадків, номер лікарні. Ось він!</p> <p>Дякую.</p> <p>Та що ви робите, дзвоните до лікарні? Даремно. Вони не приїдуть.</p>

Professore: Stai zitto per favore, lasciami fare.	Тихо, будь ласка, дай мені подзвонити.
Raffaele: Stann' abbacchiati con la Camorra.	Вони плутаються з Каморрою.
Professore: Pronto! Ospedale? Mi manda un'ambulanza per favore, è un fatto di vita o di morte.	Алло! Лікарня? Відправте одну швидку, будь ласка, це питання життя та смерті.
Professore: A Corzano. Come non c'è nessuno? Dei privati?	До Корцано. Як нікого немає? Тільки приватні?
Raffaele: Lasciate stare. Quelli vogliono un milione.	Облиште. Ці хочуть мільйон.
Professore: Mi scusi, e quant'è che possono venire a spendere più o meno? Come? Un milione, due? Ma voi fate schifo, voi ve ne approfittate del dolore della gente. Voi siete ammacchiati con la Camorra. Io vi denun... Hanno buttato giù.	Вибачте, і скільки приблизно коштує, щоб вони приїхали? Скільки? Мільйон, два? Та ви мерзотники, ви наживаєтеся на болях людей. Ви знаєтеся з Каморрою. Я на вас в суд... Вони кинули трубку.
Raffaele: È logico che hanno buttato giù. Ja muvitv', facite ampreso.	Логічно, що вони кинули трубку. Рухайцесья, хутчэй.
Professore: Vi accompagno io. Mi scusi, eh! Vi accompagno io con la mia macchina.	Я вас відвезу. Вибачте! Вас відвезу я на своїй машині.
Raffaele: La macchina vostra non si può pigliare.	Вашу машину неможна узяти.
Professore: Perché?	Чому?
Raffaele: Perché v'aggio schiattato 'e rote.	Тому що я вам проштрикнув колы.
Professore: Come?	Що-що?

<p>Raffaele: Vi ho bucato le ruote. E vi ho messo pure lo zucchero nella benzina.</p> <p>Professore: Lo zucchero?</p> <p>Raffaele: Eh! Così il motore è fottuto.</p> <p>Professore: Ma porca miseria! Ma perché? Spiegamelo!</p> <p>Raffaele: E mi volevo vendicà. Va ricordate chella figura 'e merd' che m'avete fatto fa o va site scurdat'?</p> <p>Professore: Ma vaf...</p> <p>Raffaele: E mo' che re'? Non mi volete aiutar più? 'O sapevo, vafammocca!</p> <p>Professore: Aspetta! Ti accompagno anch'io. Aspettami! Voglio dire, ti voglio aiutare. Ma adesso come la portiamo?</p> <p>Raffaele: Io mi fotto una macchina e voi la guidate.</p> <p>Professore: Ma come fottere una macchina?</p> <p>Raffaele: Ehi, io la rubo, e Voi la guidate!</p> <p>Professore: Va be'.</p>	<p>Я вам проколов колеса. І ще насипав цукор у бензин.</p> <p>Цукор?</p> <p>Айно! Так мотор угробиться.</p> <p>Щоб тобі тряся! Але чому? Поясни мені!</p> <p>Я хотів помститися. Ви памятаєце за який непотріб ви мене виставили або ви забуліся?</p> <p>Та йди ти!</p> <p>Ах ось що ви зараз кажаєце? Ви мені більш не хочете допомогти? Я так і знав, йдіть до бісової матері!</p> <p>Почекай! Я поїду з тобою. Зачекай на мене! Я хотів сказати, що хочу тобі допомогти. Але як ми її тепер відвеземо?</p> <p>Я хапаю машину, а ви керуватимете.</p> <p>Як це хапати машину?</p> <p>Я її викрадаю, а ви нею керуватимете!</p> <p>Гаразд.</p>
---	---

При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Також було вжито зміну порядку слів.

<p>Вульгарні вирази були перекладені за допомогою українських еквівалентів, а лайлива лексика була пом'якшена. Для передачі відсутності кінцевого голосного звука у зверненнях було вжито помилкову заміну кличного відмінку на називний.</p>	
<p>Raffaele: Io vi ho scassato tutta la macchina e voi non vi siete manco incazzato.</p> <p>Professore: Di che cosa ti sei voluto vendicare? Che cosa ti ho fatto io?</p> <p>Raffaele: A me prima mi rispettavano e voi mi avete fatto perdere la faccia davanti a tutti.</p> <p>Professore: Io?</p> <p>Raffaele: Voi mi volete rovinà la vita, mi volete cambiare, mi volete far diventare comm' a voi, ma io voglio addiventà n'omm, non voglio volè bene a nisciuno.</p>	<p>Я вам подрав всю машину, а вас це нават трошки не роздрочило.</p> <p>За що ти хотів помститися? Що я тобі зробив?</p> <p>Мене спочатку поважали, а ви ткнули мене лицем в багнуку перед усіма.</p> <p>Я?</p> <p>Ви хочете мені зіпсувати життя, хочете мене змінити, хочете, щоб я став як ви, айбо я хочу зробитися мужиком, я не хочу до ніко проявляти почуття.</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі.</p>	
<p>Raffaele: È meglio ca ve ne jate sennò perditte l'autobus delle sei e un quarto. Tanto mo' arriva zia. Avete capito?</p> <p>Professore: Niente, assolutamente.</p> <p>Raffaele: È meglio che ve ne andate, perché sennò perditte l'autobus delle 6 e un quarto. Tanto adesso arriva la zia.</p>	<p>Краще, калі ви пойдзеце, інакше прапусціце автобус о шостій п'ятнадцять. Тим паче зараз жа тітка приїде. Ви зрозуміли?</p> <p>Нічого. Зовсім нічого.</p> <p>Краще, якщо ви підете, бо інакше спізнитесь на автобус о шостій п'ятнадцять. Тим паче зараз приїде</p>

<p>Professore: D'accordo. Comunque, appena la mamma si sveglia, dille che le sono un debitore di un cesto di uova.</p> <p>Raffaele: Un cesto di uova e perché?</p> <p>Professore: Me le aveva date per te. Per farti tornare a scuola. Insomma per toglierti dalla strada. Purtroppo non mi ha dato la possibilità di ripagarle. Guarda, la lettera del mio trasferimento. Me ne torno dalle mie parti.</p> <p>Raffaele: Gesù è 'o vero?</p> <p>Professore: Gesù è 'o vero. Peccato, perché anche se non lo vuoi riconoscere, stai cominciando a cambiare.</p> <p>Raffaele: Io? Ma tenit' proprio una bella faccia 'e cuorn'. Vuj stat' cagnando.</p> <p>Professore: Come?</p> <p>Raffaele: Sit' venuto cumme a robba' 'o furgone, avete sbattuto a cap' e pezza in faccia 'o muro, altre due settimane con me e imparavate a campà pure vuj.</p> <p>Professore: Allora è arrivato il momento proprio di partire.</p>	<p>тітка.</p> <p>Згода. В будь-якому разі, як тільки мама прокинеться, скажи їй, що я її боржник за корзинку яєць.</p> <p>Корзинка яєць? І що це таке?</p> <p>Вона дала її мені через тебе. Щоб я тебе повернув до школи. І взагалі, щоб забрати тебе з вулиці. Нажаль, вона не дала мені можливості відплатити. Дивись, це лист про моє переведення. Я повертаюсь до моїх країв.</p> <p>Що, насправді?</p> <p>Так, насправді. Жаль, бо навіть якщо ти не хочеш цього признавати, ти починаєш змінюватися.</p> <p>Я? Та це у вас лиходійна морда. Ви змяняєтесь.</p> <p>Що-що?</p> <p>Ви пайшли са мною скрасці тачку, схопили за шию та приплющили рилом до стінки. Ще два тижня зі мною і ви також навчитеся видряпуватися.</p> <p>Отже, саме час поїхати.</p>
---	--

При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази, закарпатський діалект та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між

італійською мовою та діалектом. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі.

Professore: Tutti la dovete firmare. Mi raccomando, scrivete molto chiaro. Io vi ringrazio, eh. È stato un mese come a casa mia.

Ludovico Mazzullo: Per carità, dov'è il nostro, anzi se Vi sentite solo in mezza di quelle montagne, tornate qua! E sposate Isterina.

Professore: Che bella idea!

Totò: Signor maestro, questi sono i temi sulla parabola, Ve le diamo, così Ve le leggete in viaggio.

Professore: No, no, questi li dovete dare al nuovo maestro. E mi raccomando, siete buoni... eh. E per Pasqua voglio una cartolina, l'indirizzo lo sapete, no?

Bambino: Ma com'è professo', Vi dobbiamo mandare la macchina con il motore nuovo, fra una quindicina dei giorni è pronta.

Nicola: Io non vi dimenticherò mai, neanche quando sarete morto.

Rosinella: Signor maestro, Vi posso scrivere?

Professore: Certo ma mi raccomando l'ortografia.

Rosinella: E se Vi scrivo, mi rispondete?

Ви всі повинні підписати її. Я наполягаю, пишіть розбірливо. Я дякую вам. Цей місяць я провів наче вдома.

Да бросьте, там де наше... більш того, якщо ви відчуєте себе самотньо серед тих гір, повертайтеся сюди! І одружіться з Істеріною.

Яка чудова ідея!

Сеньйор вчитель, це теми про притчі, ми вам їх віддаємо, і так Ви зможете прочитати їх в дорозі.

Ні, ні, ви їх повинні віддати новому вчителю. І я наполягаю, будьте ввічливими. І на Пасху я хочу відкритку, адресу ж ви знаєте?

А як же, професор, ми повинні вам відправити машину з новим мотором, десь через 15 днів вона готова.

Я вас не забуду ніколи, навіть, коли ви помрете.

Сеньйор вчитель, можна вам писати?

Звісно, але будь уважна з орфографією.

І якщо я вам напишу, ви мені

<p>Professore: Sì.</p> <p>Rosinella: Promesso?</p> <p>Professore: Promesso.</p> <p>Bambino: Professo, questo è per Voi.</p> <p>Bambino 2: È un orecchino da omm'.</p> <p>Vincenzino: È d'oro.</p> <p>Giuseppe: Abbiamo pagato tutti.</p> <p>Bambina: Tranne Tommasina.</p> <p>Professore: Va be', ma io lo metto subito.</p> <p>Vincenzino: A sinistra, a destra è da ricchione!</p> <p>Professore: Raffaele non è venuto?</p>	<p>відповісте?</p> <p>Так.</p> <p>Обіцяєте?</p> <p>Обіцяю.</p> <p>Професор, це для вас.</p> <p>Мужицька сережка.</p> <p>Золота!</p> <p>Ми всі заплатили.</p> <p>Окрім Томмазіни.</p> <p>Ну, добре, тоді я її одразу вдягаю.</p> <p>В лівє! В праве це по-гейськи!</p> <p>Раффаеле не прийшов?</p>
<p>При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та діалектом. Також було вжито зміну порядку слів. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Для передачі відсутності кінцевого голосного звуку у зверненнях було вжито помилкову заміну кличного відмінку на називний.</p>	
<p>Professore: Ciao!</p> <p>Raffaele: Professor, questo è per Voi.</p> <p>Professore: Cosa c'è qua dentro?</p> <p>Raffaele: Il tem', ce l'ho provato.</p> <p>Professore: Bravo.</p> <p>Raffaele: Perché la scuola fa schifo, ma Voi no.</p> <p>Raffaele: Tema. Quale parabola</p>	<p>Привіт!</p> <p>Професор, це для вас.</p> <p>Що там всередині?</p> <p>Тема, я спробував.</p> <p>Молодець.</p> <p>Тому що школа мерзенна, айбо ви ні.</p> <p>Тема. Яка притча тобі подобається?</p>

preferisci? Svolgimento. Io, la parabola che preferisco è la fine del mondo, perché non ho paura, in quanto che sarò già morto da un secolo. Dio separerà le capre dai pastori, una a destra e una a sinistra. Al centro quelli che andranno in purgatorio, saranno più di mille miliardi! Più dei cinesi! E Dio avrà tre porte: una grandissima, che è l'inferno; una media, che è il purgatorio; e una strettissima, che è il paradiso. Poi Dio dirà: "Fate silenzio tutti quanti!". E poi li dividerà. A uno qua e a un altro là. Qualcuno che vuole fare il furbo vuole mettersi di qua, ma Dio lo vede e gli dice: "Uè, addò vai!". Il mondo scoppierà, le stelle scoppieranno, il cielo scoppierà, Corzano si farà in mille pezzi, i buoni rideranno e i cattivi piangeranno. Quelli del purgatorio un po' ridono e un po' piangono, i bambini del limbo diventeranno farfalle e io, speriamo che me la cavo.

Розвиток. Моя улюблена притча, яка мені подобається – про кінець світу, тому що я не боюся, оскільки я буду мертвим вже як століття. Бог розділить кіз від пасторів, одних направо, других наліво. В центрі будуть ті, що підуть до Чистилища, їх будуть тисячі мільярдів! Більше ніж китайців! І Бог матиме три двері: одна величезна, що до Пікла; одна середня, що до Чистилища; і одна вузька-вузька, що до Раю. Потім Бог скаже: «Замовкніть ви всі!». І після цього він їх розділить. Одних сюди і інших туди. Хтось хоче схитрити, хоче змитися, але Бог його бачить, і він йому каже: «Гей, куди йдеш?!». Світ вибухне, зірки вибухнуть, небо вибухне, Корцано розсипиться на тисячі шматочків, добро сміятиметься, а зло плакатиме. Ті, що з Чистилища трохи сміятимуться і трохи будуть плакати, діти з лімбу перетворяться на метеликів, а я, сподіваємося, що викручуся.

При перекладі цього фрагменту для передачі діалектної лексики були використані просторічні вирази та білоруська мова. Неграмотну будову речень було збережено для передачі різниці між італійською мовою та

діалектом. Можна спостерігати різницю передачі ввічливої форми «Ви» на письмі. Також було вжито зміну порядку слів. Для передачі відсутності кінцевого голосного звука у зверненнях було вжито помилкову заміну кличного відмінку на називний.

Висновки до розділу 3

Фільм Л. Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo» раніше жодного разу не було перекладено українською мовою, тому останнім етапом нашої кваліфікаційної роботи була презентація у виді таблиці перекладу оригінального тексту окресленої кінострічки та його деталізований аналіз. Через те, що неаполітанський діалект не має еквівалентів в інших мовах, ми повинні були скласти власний підхід до адекватного відображення його лінгвістичних одиниць та фонетично-граматичної специфіки існуючими засобами української мови або оперуючи додатковим методам, серед яких застосування білоруської мови (*va ricurdate – ви памятаеце, ma tu che ti creri – ти що верыш, aspè, mo vediamo se ce ne sta n'ato pocò – пачакай, адразу подивимось чи є яшчэ троху*) і російської мови (*'O tauto è la cassa da morto – Гроб – це труна*), місцевих діалектів (*E se 'o liett' accà e i per'?' – Так якщо канану сюда, то як з лабами?*) та сленгу (*buttare ammazzate – роздавати помарадасам, vuj t'abbuffate 'a uallerà – ви мені виносите міски*). Також значної переваги для передачі «наполетано» ми надали використанню просторічних виразів (*chill' – отема, si arruinerebbero – споганіли б, cado malata – валюся хворою, un sacco di volte – кучу разів, ci fa fare sotto dalla paura – ми всі хвоста піджимаємо, spiringuacchi – каляки-маляки*), зменшено-пестливої лексики (*zitta zitta – тихенько-тихенько, napoletanini – неаполітанчики*) та пошуку адекватних еквівалентів вульгарної або лайливої лексики (*strunz' – бурмило, ma vaf... – та йди ти, vaffatosa – йдіть до бісової матері, una bella faccia 'e suorn' – лиходійна морда*). Отже, як висновок, ми хочемо підкреслити, що після проведеної роботи було отримано новий матеріал, аналіз якого ілюструє, що діалектна лексика може передаватися на іншу мову завдяки суміші різних прийомів та стратегій.

ВИСНОВКИ

Презентована дослідницька робота присвячена проблематиці перекладу діалектної лексики, і насамперед розглядає особливості та механізми відтворення одного із найуживаніших італійських діалектів – «наполетано». Робота ґрунтується на матеріалі фільму Ліни Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo» («Ciao, Professore») 1992 року випуску, який є виразним прикладом вживання неаполітанського діалекту в кінематографічному мистецтві. Для створення міцного фундаменту, на якому будувалося дане дослідження, ми почали роботу з теоретичного ознайомлення із науковими студіями таких фахівців як В. Н. Комісаров, В. Є. Горшкова, Ю. М. Лотман, Д. М. Бузаджи, Г. Денисова, А. Л. Борисенко, С. В. Логіш, І. В. Струк, Г. А. Абраменко, Дж. Джакко, Н. де Блазі, Е. Дувал, К. Мерло, А. Берман.

В першому розділі ми розглянули поняття неаполітанського діалекту як культурно-лінгвістичного феномену, дослідили його історичний розвиток, вивчили фонетичну, граматичну та лексичну специфіку аналізованого територіального говору. Разом з цим ми ознайомилися зі змістом фільму та роллю неаполітанського діалекту в італійському кінематографі та завдяки виокремленим правилам орфографії письмово відтворили текст оригіналу обраного фільму для подальшої перекладацької роботи.

В другому розділі ми дослідили відмінності кіноперекладу та механізми перекладу діалектної лексики, існуючі точки зору щодо неможливості та можливості перекладу аномальних явищ мови, цінність творчого підходу перекладача. На основі отриманих знань ми визначилися з основними принципами відтворення неаполітанського діалекту українською мовою, серед яких використання просторічних виразів, місцевих діалектів, білоруської та російської мови, помилкові заміни, еквівалентний переклад вигуків та лайливої лексики, передача граматичних помилок для збереження авторських ідей та ін.

В третьому розділі ми перейшли до практичної частини, а саме до перекладу фільму Л. Вертмюллер «Io speriamo che me la cavo», та презентували таблицю, що складається із двох стовбців: оригінал кінотексту та його переклад на українську мову з додатковими коментарями щодо вживаних прийомів та перекладацьких трансформацій. Як результат проведеної роботи, у загальному висновку ми хочемо навести декілька яскравих прикладів:

1. «*Spiringuacchi sui muri*» – цілковито неаполітанський термін, який було перекладено за допомогою просторічного виразу «каляки-маляки». Далі в кінотексті подаються пояснення слова за допомогою діалектних синонімів «*scarabocchi, schifezze, patacchie*», де ми також використали синонімічний переклад «пісанини, гидоти, каракулі» для передачі лексичної різниці між термінами італійської мови та неаполітанського діалекту.

2. Типовий вигук «*eh!*», що частіше за все використовується в фільмі ми перекладали залежно від концепції, яку хотіли зобразити режисер і сценаріст. Як приклад, ми зупинилися на українських еквівалентах «ну», «егеж», «ах!», закарпатських «байно!», «айно!» та повній заміні вигуків іншими синтаксичними конструкціями – «слухай!» і «саме так».

3. «*Eh siet' trasut' 'e sicc' e vi state mettend' 'e chiatt'*». – «Так, ви палку ня перагінаць». «*Non ho capito. Questo è arabo per me*». – «Я не зрозумів. Це для мене наче китайська». «*Vi state allargando*». – «Ви перебільшуєте».

У наведеному прикладі яскраво просліджується різниця між діалектом та стандартною мовою, яку ми вирішили відтворити, використовуючи білоруську мову, що фонетично схожа з українською та дозволяє передати специфічний відтінок різниці вимови.

4. Для відтворення граматичної особливості використання в неаполітанському діалекті дієслова «*tenere*» замість «*avere*» ми вжили дослівний переклад: *io tengo 45 anni* – я маю 45 років, *a casa sua tengono i termosifoni* – в неї вдома мають батареї.

5. Через те, що більшість головних персонажів фільму – це учні начальної школи, в кінотексті зустрічається багато граматично некоректних фрагментів, під час перекладу яких ми вирішили дотримуватися режисерського наміру та зберегли цю характерну рису:

1) *Io per esempio ai tedeschi li schifo e li odio perché fanno scoppiare sempre la guerra.* – Я, наприклад, німців, я на них плююся та ненавиджу, бо вони завжди розв'язують війни.

2) *A me mi piace solo l'Italia, anzi, solo metà.* – Мені подобається любити тільки Італію, навіть тільки половину.

3) *Io, la parabola che preferisco è la fine del mondo.* – Моя улюблена притча, яка мені подобається – про кінець світу.

4) *E io, speriamo, che me la cavo.* – А я, сподіваємося, що викручуся.

Як бачимо, наша перекладацька робота містить багато трансформацій та різноманітних варіантів відтворення неаполітанського діалекту, і як остаточний висновок, ми хочемо затвердити, що українська мова налічує ряд мовленнєвих форм, схожих з італійськими, багата на просторіччя, регіональні різновиди, вигуки, вульгарну та лайливу лексику, і може бути підлаштована для передачі діалектних властивостей «наполетано» для його сприйняття українським глядачем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменко Г. А. Итальянский язык. Трудности перевода: Учебное пособие. Москва: «Восток-Запад», 2009. 218 с.
2. Авдєєва Н., Стадник В. Людина з великої букви: чи варто використовувати форму звертання «Ви». URL: <https://www.the-village.com.ua/village/business/business-ethics/287497-lyudina-z-velikoyi-bukvi-chi-varto-vikoristovuvati-formu-zvertannya-vi> (дата звернення 25.10.2020).
3. Борисенко А. Л. «Нестандартный» язык: Проблемы художественного перевода. *Ментальность. Коммуникация. Перевод*: сб. статей памяти Фёдора Михайловича Березина (Москва, 1931–2003) / за ред. М.Б. Раренко. Москва: ИНИОН РАН, 2008. С. 250-266.
5. Бузаджи Д. М. Норма ненормативного. Ругаемся адекватно. URL: http://www.kubikus.ru/forum/topic.asp?TOPIC_ID=6989&FORUM_ID=20&CAT_ID=5 (дата звернення 30.09.2020).
6. Всесвітній словник української мови URL: <https://uk.worldwidedictionary.org/> (дата звернення 09.11.2020).
7. Галас А. Соціальна зумовленість розвитку перекладацьких стратегій. *Мова і суспільство*. 2010. №1, С. 189-198.
8. Горшкова В. Е. Перевод в кино: Монография. Иркутск: ИГЛУ, 2006. 278 с.
9. Денисова Г. Чужой среди своих: к вопросу о переводе художественных фильмов и их восприятии в рамках иноязычного культурного пространства. *Университетское переводоведение*. 2006. №7, С.149-165.
10. Закарпатський словник URL: <http://svkarpaty.com.ua/ua/korisna-informatsiya/slovník-zakarpatskikh-sliv.html#%D0%9B> (дата звернення 09.11.2020).

11. Закарпатський діалект: слова, які потрібно знати всім URL: <https://gazeta.ua/articles/nelitereturna-leksika/slova-yaki-potribno-znati-tim-hto-yide-na-zakarpattya/799123> (дата звернення 11.10.2020).
12. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода: Учебное пособие. Москва: ЧеРо, 2000. 136 с.
13. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: Учебное пособие. Москва: ЭТС, 2002. 424 с.
14. Кузьмичев С. А. Перевод кинофильмов как отдельный вид перевода. *Вестник Московского Государственного Лингвистического университета*. 2012. № 642. С. 140-149.
15. Лихова Д. О. Особенности перевода диалектальной лексики с итальянского языка на русский (на материале художественного фильма «Benvenuti al Sud»). URL: <https://www.rgph.vsu.ru/ru/science/sss/reports/6/likhova.pdf> (дата звернення 02.11.2020).
16. Логиш С. В. Язык и диалект в современной Италии. *Язык и социум: материалы международной научной конференции*. Минск: 2004. 3 с.
17. Лотман Ю. М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. Таллин: Ээсти Раамат, 1973. 76 с. URL: http://www.etnolog.org.ua/pdf/e-biblioteka/mystectv/kino/lotman_yu_semiotika_kino_i_problemy_kinoestetiki.pdf (дата звернення 10.10.2020).
18. Малык В. М., Белько Е. В. Специфика киноперевода с английского языка на русский. URL: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/159126/1/31-35.pdf> (дата звернення 10.10.2020).
19. Написання вигуків та звуконаслідувальних слів URL: https://webpen.com.ua/pages/Morphology_constant_leng_parts/exclamation_characteristic_spellin_g.html (дата звернення 25.10.2020).
20. Півторак Г. П., Скопненко О. І. Білорусько-український словник / ред.: Г. Півторак. Київ: «Довіра», 2006. 726 с.
21. Самоучитель неаполитанского диалекта URL: <http://www.studyitalia.ru/grammar/neapolitan/handbook/> (дата звернення 05.10.2020).

22. Словник галицького діалекту URL: <https://ukrainiantraditions.wordpress.com/мова-древлян/словник-галицького-діалекту> (дата звернення 09.11.2020).
23. Словник українських говорів Одещини / за ред. О. І. Бондаря. Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2011. 222 с. URL: http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/metod/filol/slovnyk_hovoriv.pdf (дата звернення 09.11.2020).
24. Струк И. В. Особенности передачи в переводе диалектизмов. URL: https://www.academia.edu/14723737/ОСОБЕННОСТИ_ПЕРЕДАЧИ_В_ПЕРЕВОДЕ_ДИАЛЕКТИЗМОВ (дата звернення 02.11.2020).
25. Суто українська лайка. Як висловлювали своє невдоволення наші предки URL: <https://coma.in.ua/23611> (дата звернення 30.09.2020).
26. Троицкий В. Ю. Стилизация. *Слово и образ*. Москва: Просвещение, 1964. С. 164-194.
27. ABBYY Lingvo Live URL: <https://www.lingvolive.com/ru-ru> (дата звернення 04.11.2020).
28. Axelsson E. Come tradurre dialettalismi? Analisi della traduzione svedese del romanzo «La forma dell'acqua» di Andrea Camilleri. URL: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=3158884&fileId=3158885> (дата звернення 02.11.2020).
29. Berman A. Translation and the trials of the foreign. *The Translation Studies Reader* / ed. L. Venuti. London: Routledge, 2000. P. 284-297.
30. Bonaffini L. Traditori in provincia. Appunti sulla traduzione dal dialetto. URL: <http://userhome.brooklyn.cuny.edu/bonaffini/DP/dialect3.htm> (дата звернення 02.11.2020).
31. Bracale R. Storia di quando e come è nato l'idioma napoletano. URL: <https://www.identitainsorgenti.com/lingua-e-identita-storia-di-quando-e-come-e-nato-lidioma-napoletano/> (дата звернення 01.10.2020).
32. Brandi C. «Io speriamo che me la cavo», la commedia con Paolo Villaggio usciva 25 anni fa. URL: <https://cinema.fanpage.it/io-speriamo-che-me->

[la-cavo-la-commedia-con-paolo-villaggio-usciva-25-anni-fa/](#) (дата звернення 03.10.2020).

33. Briguglia C. Riflessioni intorno alla traduzione del dialetto in letteratura. *The Translation of Dialects in Multimedia*. in *TRAlinea*: online translation journal / ed. M. Giorgio Marrano, G. Nadiani & C. Rundle. Barcelona: inTRAlinea, 2009. URL: http://www.intralea.org/specials/article/Riflessioni_intorno_alla_traduzione_e_del_dialetto_in_letteratura (дата звернення 02.11.2020).

34. Clifford E. Landers Literary translation: a practical guide. Clevedon: Multilingual Matters, 2001. 214 p.

35. Devoto G., Giacomelli G. I dialetti delle Regioni d'Italia. Firenze: Sansoni, 1975. 278 p. URL: <https://archive.org/details/idialettidellere00devo/page/22/mode/2up> (дата звернення 01.10.2020).

36. Dialettando.com. *Dizionario* URL: <https://www.dialettando.com/dizionario/dizionario.lasso> (дата звернення 04.11.2020).

37. Di Dio B. Il dialetto napoletano nel cinema: da De Sica a Özpetek. URL: <https://www.liberopensiero.eu/15/02/2019/rubriche/dialetto-cinema-napoletano/> (дата звернення 23.09.2020).

38. D'Orta M. Io speriamo che me la cavo. Sessanta temi di bambini napoletani. Mondadori, 1990. 47 p. URL: http://www.icfontanarosa.edu.it/images/Io_speriamo_che_me_la_cavo.pdf (дата звернення 25.09.2020).

39. Duval E. La storia della lingua napoletana, le origini e la nascita del dialetto. URL: <https://crono.news/Y:2018/M:10/D:08/h:10/m:41/s:18/la-storia-della-lingua-napoletana/> (дата звернення 01.11.2020).

40. Egitto N. Il dialetto nel cinema e nella letteratura italiana. URL: http://www.icon-laurea.it/sites/www.icon-laurea.it/files/tesi-2017-egitto_0.pdf (дата звернення 23.09.2020).

41. Farinola A. Mangialibri. Io speriamo che me la cavo. URL: <https://www.mangialibri.com/libri/io-speriamo-che-me-la-cavo> (дата звернення 03.10.2020).

42. Fedele C. Sulla storia del Napoletano, tra lingua e dialetto (Parte prima). URL: <https://www.napoliflash24.it/sulla-storia-del-napoletano-tra-lingua-e-dialetto-parte-prima/> (дата звернення 01.11.2020).
43. Festa N. Il napoletano lingua gentile e i segreti per scriverlo bene. URL: https://corrieredelmezzogiorno.corriere.it/napoli/arte_e_cultura/20_marzo_24/napoletano-lingua-gentile-segreti-scriverlo-bene-206fc4f6-6db0-11ea-a029-bd27a973074b.shtml (дата звернення 01.11.2020).
44. Giacco G. Lingua e Letteratura Napoletana. Il problema del dialetto. URL: <http://www.vesuvioweb.com/it/wp-content/uploads/1-Giuseppe-Giacco-Il-problema-del-Dialetto-vesuvioweb.pdf> (дата звернення 29.10.2020).
45. Giacco G. Schedario napoletano. 2003. 190 p.
46. Giggino. Traduttore Napoletano URL: <http://www.napoletano.info/> (дата звернення 04.11.2020).
47. Godino M. Marcello D'Orta, il maestro di «Io speriamo che me la cavo». URL: <https://storienapoli.it/2020/10/01/marcello-dorta-io-speriamo-me-la-cavo/> (дата звернення 03.10.2020).
48. Gumino C. Traduzione del dialetto in letteratura – Il caso Camilleri. URL: https://www.academia.edu/19766181/Traduzione_del_dialetto_in_letteratura_Il_caso_Camilleri?auto=download (дата звернення 02.11.2020).
49. Io speriamo che me la cavo [Відеозапис] / реж. Ліна Вертмюллер ; в ролях: П. Вілладжо ; Mario & Vittorio Cecchi Gori Group, Silvio Berlusconi Communications. – 1992. – Фільм вийшов на екрани в 1992 р.
50. L'archivio della Crusca URL: <https://accademiadellacrusca.it/it/contenuti/larchivio-della-crusca/6949> (дата звернення 04.11.2020).
51. Lo cunto de li cunti URL: https://it.wikipedia.org/wiki/Lo_cunto_de_li_cunti#Traduzione_di_Benedetto_Croce_e_contributi_successivi (дата звернення 29.10.2020).
52. Palattella D. Il dialetto nel cinema italiano. URL: <https://associazioneladolcevita.wordpress.com/2015/12/27/il-dialetto-nel-cinema-italiano/> (дата звернення 23.09.2020).

53. Palattella D. La commedia e la lingua napoletana nel cinema italiano: i film, i protagonisti, 100 anni di successi. URL: <https://associazioneladolcevita.wordpress.com/2015/12/23/la-commedia-e-la-lingua-napoletana-nel-cinema-italiano-i-film-i-protagonisti-100-anni-di-successi/> (дата звернення 23.09.2020).

54. Pinto S. R. How important is the way you say it? A discussion on the translation of linguistic varieties. *Target*. 2009. Vol. 21, No. 2. P. 289-307.

55. Rocco E. Vocabolario del dialetto napoletano: Dispensa. Napoli: Berardino Ciao, Editore librajo, 1882. 305 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=h_MIAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення 30.10.2020).

56. Treccani. *Enciclopedia Italiana fondata da Giovanni Treccani S.p.A.* URL: <https://www.treccani.it/enciclopedia/> (дата звернення 02.11.2020).

57. Vinciguerra A. Il vocabolario del dialetto napolitano di Emmanuele Rocco: Studio ed edizione critica della parte inedita F-Z / Università degli studi di Firenze. Firenze, 2011/2013. T. 1. 1481 p.